

ՀԱՅԿԱԼՈՐԴՈՒ

მომკვლევარეული გაზეთი

KAVKASIONI

22 ნოემბერი

ფასი 300 000

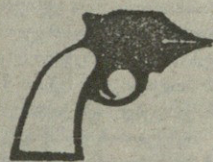
კუპონი ან 500 რუბლი

წმინდაო
გიორგი,
ევედრე
ქრისტესა
ღმერთსა
შეწყალებად
სულთა
ჩვენთათვის

ვიცავრემიერი თამაზ ნადარეიშვილი გვესაუბრება მთავრობის იმ
წევრების შესახებ, ვისი წყალობითაც შექმნილია მძიმე ეკონომიკა.
რი ვითარება და ფარცდება რეფორმები.

06. მმ-2-3 ბავრლები

მწიკრი

სიმაართლე

**საქართველოს მთავრობის
რეზიზენცი ნულამდე დაეცა!**

ბოლო ორი კვირის განმავლობაში მნიშვნელოვანდ გამაფრდა ენერგეტიკული კრწისი. ავარიის გამო აღარ შემოდის გაზი, ელექტროენერგიის მოწოდება კი არამცთუ გრაფიკით არ ხდება, ელემენტარულ ლოგიკასაც არ ექვემდებარება. ცალკეულ უბნებში დღისითაც ანთია ჭუჩის ღამპიონები, სხვაგან მთელი კვირა უშუქი არ ჭქონათ. წამაუწუმ ირთვება მეტროპოლიტენი დაბალი ძაბვის გამო, სამგეიროდ, გამოცემლობა „სამშობლოში“ ხან დენი მიდიოდა, ხან იდენდა მაღალი ძაბვა იყო, რომ დამცველებს თიშავდა და დღის განმავლობაში შეუძლებელი გახდა გაზეითის დაბეჭდვა. მთელდა პურის ცხობის ტემპი. შავ ბაზარზე 1500-3000 რუსული რუბლად ფასობს პური, რამელიც, მოუხებელი ხალხი ღამის მთელ ღამეს პურის გაედინება ჭარხნებიდან და მაღაზიებიდან. სიცოცხლის შევწნებულად ნაზი ღამის მთელ ღამეს პურის მაღაზიებთან ათენებს. ელექტროენერგიის წყვეტილი მიწოდება ბევრი საწარმოს ამუშავებას აზრს უკარავს.

ობიექტურ სინდნელებს ემატება ისიც, რომ გარკვეული ძალების გამოებით ცდილობენ ხელის მოთხოპას ხალხის გაკირავებაზე. თიქქმის ყოველდღე ხდება განსაკუთრებული შემთხვევა, და ეს ყველაფერი უკვე აშკარად გაცდა დივერსიის თუ საბოტაჟის ფარგლებს. მოსახლეობა, ფაქტობრივად, ინფორმაციულ ვაკუუმშია, მრგებს უქანსაყნელ დღეებს ითვისებს, ტელევიზია ან ვერ უშუშობს ან მოსახლეობა ვერ იღებს დაცემებს უშუშობის გამო და სულ უფრო მძაფრდება სახელმწიფოებრიობის დეფიციტა. ინფორმაციის ძირითად წყაროდ დარჩა კორი, ისაღვრებს სინდნელ და არა მხოლოდ ბირდაპირი მნიშვნელობით. ფიზიკურ გაკირავების აათეკებს ის, რომ მოსახლეობა თანდათან კარგავს სულიერ მხნეობას, რაც უიმედობის ბრალია. ცხადია ყველაფერში მთავრობის არ არის დამაშავებ, მაგრამ ისიც ნათელია, რომ ბევრ საკითხში იგე საოკარ უნარობას ამტლავებს და ახლა იწყებს იმაზე ფიქრს, რაც კარგა ხნის გატეხილყოფილ უნდა იყოს ამან გაანაწირობა რომ ბოლო ორი-სამი კვირის განმავლობაში მკვეთრად შეიცვალა მოსახლეობის განწყობა. 2 და 9 ნოემბერს „კავასიონში“ გამოქვეყნდა სოციოლოგიური გამოკითხვის შედეგები, 17-20 ნოემბერს ჩატარდა ანალოგიური გამოკითხვა. გვერდობვერდ გთავაზობთ ძველ და ახალ მონაცემებს, რაც ნდევლიად იძლევა სერიოზული დაუიქრების საუფუქვს.

P.S. ზმირ შუბისხვევაში ჟაროფოთი პარხების უკან დგანან რესპოდენტები. რომელნიც მთაწრობის პოდვარობასთან დაკავშირებით დაიხმულ შეკითხვასაც კი შეუვრაცხიოფად აღიქ-
ვამდნენ და ხაქმოდ მკვეთრად გაიხატავდნენ თავის პოზიციას.

სოციალური გამოკითხვის შედეგები

როგორ ავასაბთ შემდეგი სახელმწიფო მოღვაწეების საქმიანობას?

	9 ნოემბერი			21 ნოემბერი		
	დადგენილება	შარშოვი	არსი	დადგენილება	შარშოვი	არსი
მოთარგმნები	3%	82%	14%	-	94%	6%
თარგმნები	55%	40%	4%	25%	60%	15%
შარშოვი კონკრეტული	3%	60%	36%	-	95%	5%
პროდუქტი მარგინი	2%	85%	12%	-	92%	8%
რეალური მენეჯერი	18%	30%	51%	5%	70%	25%
თარგმნები	51%	21%	27%	20%	40%	40%
იზრდის გრძელად	19%	35%	45%	12%	58%	35%
შოთა კვირა	25%	30%	44%	15%	50%	35%
მარგინი ნაღობი	22%	45%	39%	10%	38%	52%

თქვენი აზრით, შეიძლება თუ არა დღევანდელი
მინისტრთა კაბინეტი წარმატებით განაზოროციელოს
ეკონომიკური რეფორმა?

	2 ნოემბერი	21 ნოემბერი
შეკლებს	7,8%	—
ვერე შეკლებს	50,7%	92%
არ ვიცეი	30,5%	8%

თქვენი აზრით, ვინ უკეთ შეაღებს ეკონომიკური რეფორმების განხორციელებას?

	2 ნოემბერი	21 ნოემბერი
დღემანდელი მინისტრთა კაბინეტი	2,1%	—
მცირე საკაღრო ცვლილებებით	18,4%	2%
ახალი მინისტრთა კაბინეტი	28,8%	60%
ვერც მათი	49,0%	38%

შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა მხარდაჭერა !

გსურთ, გსწამთ
პირადი მართლმართა?
აიღეთ
ლიცენზია...

მიღწერა წლის ივლისის თვეში თბილისის მერიასთან, მერიისა და მუნიციპალიტეტის გადამწყვეტილებით, შეიქმნა სამწარმოო საქმიანობის ლიცენზირების ბიურო, რომლის მიზანია ქალაქის ტერიტორიაზე სამწარმოო საქმიანობის მუნიციპალური დარგების განვითარების ხელშეწყობა. ლიცენზიის მფლობელის უფლება აქვს ყველა კერძო მეწარმე. ამისთვის საჭიროა, დარგობრივი სამინისტროებისა და სხვადასხვა სახელმწიფო დაწესებულების დახმარებით, სახელმწიფო საბიუჯეტო ორგანიზაციები.

თითოეულმა საწარმომ თვეში უნდა გადაიხადოს 2 დოლარის ექვივალენტი ქართულ კუპონებში. შეძენისას თანხის 75% მოხმარდება ქალაქის სოციალური პროგრამების განვითარება-დაფინანსებას (ამჟამად შემოსული დახმარებით 15000 დოლარის ექვივალენტი).

აგვისტოს თვიდან შემოსულებს საჭიროა სანქციები. ლიცენზიის გარეშე ან გადასახადი ლიცენზიით მომუშავე კერძო საწარმოები და კერძო პირები ჯარიმდებიან სალიცენზიო გადასახადის ათმაჯი ოდენობით. საჯარიმო გადასახადებიდან შემოსული თანხის 60% ეძლევა ჯარის დაფინანსებას.

ლიცენზირების ბიურო წელს გარე ვაჭრობას. ამ მხრივ შედგენილი აქვს მხოლოდ წიგნებისა და ჟურნალ-გაზეთების გამოცემა.

როგორც ბიუროს თავმჯდომარე ბატონა დავით ქოქოსაძე განაცხადებს, შემოსული თანხები ჯერჯერობით გამოუყენებელია დედაქალაქისა და, საერთოდ, რესპუბლიკის მუშაობის მდგომარეობის გამო.

ასამატი რურა

შიდა ქართლი

თურქი მესხები შიდა ქართლში?

ამ დღეებში ხმა დიარხა თურქ მესხებს შიდა ქართლში ასახლებნო. მართლაც, რამდენიმე დღის წინ, თურქი მესხებით სავსე 23 „კარაუსი“ მაღაღა დიდი ლიხვის ხეობის ქართულ სოფლებს. ერთი ღამე მათმა ნაწილმა სოფელ აბაბეთთან, ხოლო მეორემ ერთგვითაა გაათქვამა.

ჩვენს კითხვაზე, თუ რა მიზანს ისახავდა მათი შიდა ქართლში შემოსვლა, ერთ-ერთმა მათგანმა, რომელმაც თავისი სახელისა და გვარის დასახლება არ ისურვა, გვიპასუხა, რომ ისინი მესხეთში მამა-პაპურ კერაზე მიდიან საცხოვრებლად. რამდენიმე მათგანმა ქართული იცოდა და თავს ქართველად მიიჩნევდა. ერთმა ნაწილმა თავისი ერთგულების დასახლებას თავი აარიდა.

მესამე დღეს დაუბრუნდნენ სტუმრებმა როკის გვირაბით გეზი ისევ რუსეთისკენ აიღეს.

წელიწადი კატეგორიულად ვამტკიცებ, სტუმრებს მართლაც მესხეთში სურდათ წასვლა თუ შიდა ქართლის ტერიტორია დავერეს, მაგრამ ერთი რამ ცხადია, მათ მართლაც სურთ საქართველოში დაბრუნება. პრობლემა მეტად მწვავეა და საქართველოს ხელისუფლების მხრიდან გადაწყვეტას ითხოვს.

ბაიზიცნან მელიცინის ღარბის მუშაობები და კვლავობები

ეგრეთ წოდებული სამხრეთ ოსეთის რესპუბლიკის დედაქალაქ ცხინვალში მდგომარეობა არასტაბილურია. ხშირია მოკლავითა ოჯახების მარცვა-დარბევის ფაქტები. კრიმინალურ სიტუაციას ისიც ამძიმებს, რომ ქალაქის მოსახლეობას არა აქვს მუშაობის საშუალება, რადგანაც კარგა ხანია არ მუშაობენ ფაბრიკა-ქარხნები და წარმოება-დაწესებულებები. რამდენიმე დღის წინ გაიფიცნენ ბედავლები და მედიცინის დარგის მუშაკები. გაფიცვის მიზეზი ის იყო, რომ მათ გასული წლის ნოემბრიდან დღემდე ხელფასი არ მოუღიათ.

გაფიცულებს შეხვდა ე.წ. რესპუბლიკის უმაღლესი საბჭოს — ნიხასის თავმჯდომარე ლ. ბიბილოვი, რომელმაც მათ მოკლევანაში ხელფასის მიღება აღუთქვა.

მედიცინის მუშაკთა კითხვას — რა გზებით აძირებს ხელფასის დარიგებას, მან კონკრეტული პასუხი ვერ გასცა, რადგან კარგა ხანია რუსეთი აღარ აფინანსებს ე.წ. ოსეთის რესპუბლიკას და რეგიონი ამოვარდნილია საქართველოს ბუიჭტილანაც. თვით „რესპუბლიკის“ კი არც საკუთარი ბიუჯეტი და არც გასაცემი ხელფასის თანხები არ გააჩნია. როგორც ამ დღეებში ცნობილი გახდა, ე.წ. სამხრეთ ოსეთის ხელისუფლებამ ამ პრობლემის გადაჭრის დანაშაულებრივი გზა აირჩია. ყოფილი ყორნისისა და ჯავის რაიონებში მასობრივად შეუდგნენ წაბლის და ფიჭვის უნიკალური ტყეების ჩეხვას და ხის მასალის სხვადასხვა ბაზრებზე გაყიდვას.

ამ საქმეს დროულად სჭირდება ყურადღების მიქცევა, რადგან რეგიონი აშკარა ეკოლოგიური საფრთხის წინაშე დგას.

ბიბი ბორცვაძე

„კავკასიონის“ საკუთარი კორესპონდენტი შიდა ქართლში

ინტერვიუ

საქართველოს რესპუბლიკის ვიცეპრემიერი თამაზ ნაღარაიშვილი:

«არ მათხს უფლება, არ ვითხვას, რასაც ვფიქრობ!»

— ბატონო თამაზ, ვიცეპრემიერად მუშაობის პერიოდში რისი გაქცევა შეძელით და რა არ გამოგივიდა?

მესამე თვეა ტრანსპორტის საკითხებს ვეუბრები. მოგესვენებათ, ტრანსპორტი საკმაოდ ვრცელი ცნებაა. მისი დარგებია ავტოტრანსპორტი, რკინიგზა, საჰაერო ტრანსპორტი, სანაოსნო — ბათუმში და ფოთის პორტებით, მეტროპოლიტენი და საბაგირო გზები. თითოეული მათგანი მოქმედებს დამოუკიდებლად. ტრანსპორტის სამინისტრო დაიშალა. ყველა უწყებას გააჩნია თავის დეპარტამენტი და ატარებს დამოუკიდებელ პოლიტიკას, მაგრამ, მოუხდავად ამისა, ისინი მაინც რჩებიან მინისტრთა კაბინეტის დაქვემდებარებაში.

ტრანსპორტის კურორტის ფუნქციების ჩემთვის გადმოცემას დაემთხვა გეროს ცდილი ახალი სასურსათო პროგრამის შემოსვლა საქართველოში. აღნიშნული პროგრამა ითვალისწინებს ზღვით საქართველოში, სომხეთისთვის და აზერბაიჯანისთვის ტვირთების მოწოდებას. ვგულისხმობ ტვირთის შემოსვლას ბათუმის და ფოთის პორტებამდე, შემდეგ ჩვენს რკინიგზაზე გატარებას აზერბაიჯანისა და სომხეთის საზღვრამდე.

პრაქტიკულად ნულიდან დავიწყეთ სისტემის ამოქმედება. რადგანაც აღნიშნული პრობლემა ეხება არა მხოლოდ საქართველოს, არამედ სომხეთსა და აზერბაიჯანსაც, პრემიერმინისტრთან შეთანხმებით, გადაწყვეტიდა თბილისში ჩამეტარებინა ავირკავასის სამი რესპუბლიკის ტრანსპორტის კურორტი ვიცეპრემიერთა თაბიკრი. მართლაც ჩამოვიდნენ სომხეთის და აზერბაიჯანის დელეგაციები და შედგა შეხვედრა. სამივე რესპუბლიკის დელეგაციებში იყვნენ ადამიანები, ვისაც ეხება ტრანსპორტის პრობლემა. ჩამოვრჩანდნენ: ტრანსპორტის საკითხებში ვიცეპრემიერები, საბაჟო დეპარტამენტის ხელმძღვანელები, სარკინიგზო ტრანსპორტის დეპარტამენტის თავმჯდომარეები, სასაზღვრო ჯარები.

ბის სარდლები, სატრანსპორტო პოლიციის უფროსები და ტვირთმფლობელების წარმომადგენლები. შეხვედრის შედეგად მივიღეთ ოქმი, რომელსაც სამივე რესპუბლიკის ვიცეპრემიერებმა მოაწერეს ხელი. შევქმენით სისტემა, რომელიც ითვალისწინებს პროდუქტების საქართველოში შემოტანას. პროგრამა გათვალისწინებულია 1995 წლის იანვრამდე, სამივე რესპუბლიკაში უნდა შემოვიღო 1 მილიონ ტონამდე ტვირთი. ეს განსაზღვრავს საქართველოს დიდი შემოსავლის წყარო. ჩვენ ვხვდებით სატრანსპორტო ქვეყანა, რომელიც მოემსახურება აზერბაიჯანსა და სომხეთს, შედეგად კი მოსალოდნელია საქართველოს ბიუჯეტში ვალუტის დიდი რაოდენობით შემოღინება.

პროგრამის განხორციელება დაიწყო გემების შემოსვლით. სამწუხაროდ, პირველ ეტაპზე გემები ქაოსურად შემოდიოდნენ ჩვენს პორტებში. ძირითადი ნაწილი მაღაღა ფოთის პორტს, ბათუმის ნავსადგური კი დაუტვირთავი რჩებოდა. გადაწყვეტიდა, დაგვეტანა სხვადასხვა ქვეყნიდან შემოსული გემების ჩვენს პორტებზე განაწილება. ეს ფუნქცია გადავაბარეთ საქართველოს სანაოსნოს, რომელიც გადამავალია ბათუმში. იმის გამო, რომ საქართველოს სანაოსნო თბილისში არ მდებარეობს, ჩვენმა სამწუხაროდ, მისდამი დამოკიდებულება ცივი იყო. ჩვენ ჩავედით ბათუმში, შევხვედით სანაოსნოს დეპარტამენტის ხელმძღვანელებს, კოლექტებს და ამათ სათანადო როლიც ითამაშა. ბათუმში განლაგებულმა დეპარტამენტმა უნდა მართოს არა მხოლოდ აპარის, არამედ მთელი საქართველოს საზღვაო ნავსადგურები. დღისთვის მივაღწიეთ იმას, რომ გემები შემოდიან როგორც ფოთში, ასევე ბათუმშიც.

— ბატონო თამაზ, ჩვენი ცნობით, ბათუმის პორტი კვლავ უმოქმედოა.

— 18 ნოემბრის ბათუმში შევიდა გემი „ნუდოვნიკი“ მორტი“. საერთოდ, უკვე გამოირიცხებოდა ვინმე შეძლოს ბათუმში შესასვლელი გემის ფოთის ნავსადგურში გადაგზავ-

ვნა. ბათუმის სანაოსნოდან დღეს მივიღე დეტაში, სადა წერია, რომ ნოემბრის თვეში იქ შევა 5 გემი, ხოლო 3 გემი შევა ფოთის პორტში. ეს გეგმა მიღებულია, დამტკიცებულია სანაოსნოს მხრიდან და აუცილებლად შესრულდება.

არის შემთხვევები, როდესაც ფოთის პორტში, გათვალისწინებული გარდა, სხვა გემებიც შედიან. მაგრამ ისინი განსვთ კომერციული ხომალდები, რომლებსაც ჩვენ ვერ ვაკონტროლებთ.

— ბატონო თამაზ, „კავკასიონის“ 14 სექტემბრის ნომერში დაბეჭდილი ინტერვიუში თქვენ განაცხადეთ: „უკვე ვგრძნობ, რომ ვიღაც-ვიღაცებმა შეგნებულად ქმნიან წინააღმდეგობებს, რათა ტრანსპორტმა არ იმუშაოს. ამჟამად მიჭირს მთელი ამ სურათის დახატვა, მაგრამ გამძლევი სიტუაცია, რომ დაახლოებით ერთ თვეში ყველაფერში გავერკვეო და მოგახსენებთ“. მზად ბრძანდებით, შეასრულოთ პიქრობა?

— მე კვლავ იმ აზრზე ვარ, რომ ასეთი ძალები არსებობენ. მეტსაც ვიტყვი, უკვე ვფიქრობ, ტრანსპორტის საკითხები სხვას გადავადარო.

— რატომ?

— როგორც ჩანს, ჩემი საქმიანობით ვიღაცას ხელს ვუშლი. შორიდან დავიწყებ. იყო შემთხვევები, როდესაც ჩვენს პორტებში უკვე გაპარკებული გემები შემოდიოდა.

— სად იმარცხებოდით?

— ჩვენ რატომღაც ვგვონია, მხოლოდ ქართველები ვართ მაფიქრები. არა, მათა იქაც არსებობს, სადაც გემები იტვირთება.

ჩვენ შევქმენით მექანიზმი, რომელიც აკონტროლებს პროდუქტის გემიდან ვაგონებში გადატვირთვას. როგორც კი გემი შემოვა და დაიწყება მისი დაცლა, იქვე ესრებიან პორტის, რკინიგზის, სატრანსპორტო პოლიციის, ტვირთმომძანის და ტვირთმძღვანელების წარმომადგენლები. როგორც კი გემიდან ვაგონებში გადაიტვირთება, ვთქვათ, ხორბალი ან ფქვილი, ეს წარმომადგენლები ადგენენ აქტს. ვაგონებს ლუქავს ჯერ სატრანსპორტო პოლიციის, შემდეგ გაეროს წარმომადგენელი და, ამის შემდეგ, სომხეთის და აზერბაიჯანის საზღვრამდე ტვირთზე პასუხს ატვს ჩვენი რკინიგზა და პოლიცია. საზღვრებზე ვაბაჩებთ ტვირთებს. კვლავ დგება აქტი. ტვირთებზე ამგვარი კონტროლის დაწესებით მივაღწიეთ იმას, რომ ერთი თვის განმავლობაში არც ერთი

დასასრული მ-3 გვერდი

მეორე გეგმადიან

მეორე არ გადარცხვალა. ეს, რა თქმა უნდა, ბევრს არ...

...ვის არ მოსწონს? გთხოვთ, დასახელოთ...

კონკრეტულად არ შემიძლია დავასახელო. არ...

თუ ევრაზიული დერეფანი არსებობს — ეს უბი...

ზის მზად არ ყოფნის შესახებ ბოლომდე არ ვიზარებ...

არ მაქვს უფლება, არ ვთქვა ის, რასაც ვფიქრობ...

თამაზ ნადარეიშვილი:

«არ მაქვს უფლება, არ ვთქვა ის, რასაც ვფიქრობ!»

ახლა ავიღოთ მესამე, ყველაზე რთული, საშველ...

არ მაქვს უფლება, არ ვთქვა ის, რასაც ვფიქრობ!»

ბატონო თამაზ, შეკითხვა შეიძლება აკრ...

ფულად-საგრიდო რეფორმის მიზნებით...

განაგრძელდება თუ არა რეფორმები...

ვილი მომზადებულია. სახელმწიფოს მეთაურმა მილო...

ისე ნუ გაიგებთ, თითქმის მე არ მქონდეს ნაკლი...

ბატონო თამაზ, „კავკასიონის“ თემაზე...

ავიღოთ ფოტოს პორტრეტი. იგი არის საზღვარი...

ახლა აეროპორტის მივუბრუნდეთ. რა ხდება იქ?

თავიდან ვერ შევთანხმდით, მაგრამ დღეს გარკვე...

რაში კეთდება ფული?

ამოქმედდა ხდება იმ შემთხვევებში, როდესაც...

თანდოლ მარგინი, თუ ტრანსპორტზე ცუდდები...

ელექტროენერგიის მოწოდება დღეს ძა...

ენერგეტიკის განაცხადს ვიცხადებთ იმ...

რკინიგზას ბევრი ბიზნესმენი ემდობა...

რკინიგზა ძალიან რთული სფეროა. რაც შეე...

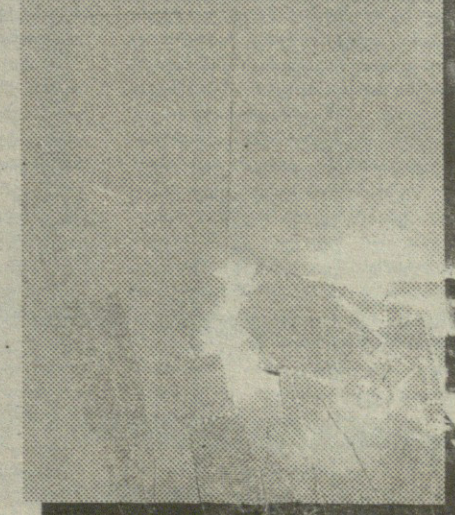
წინათ რკინიგზა იყო სახელმწიფო სახელმწიფო...

ავიღოთ თუნდაც დღევანდელი დღე — 18 ნ...

ელექტროენერგიის მიწოდების განხილვით იწყე...

ესაუბრა

მანუჩარე

საბჭოთა სახელმწიფოები მისვლენ, რომ მათ — „რესპუბლიკათა გუნდს“ — უპირისპირდება ერთი და იგივე მოწინააღმდეგე, რომლის სახელია ეკონომიკა. თამაშის საერთო წესების გარეშე მოთამაშეთა არაოპტიმალური, განცალკევებული მოქმედებანი (გარეგნულად თუნდაც ეფექტური და მიზნადმიმართული) იწვევს სერიოზულ გართულებებს და საერთო დანაკარგებს ურთიერთგაჭირების მოცულობის შემცირებას მიეყვარო. შემდგომ სამრეწველო დაცემად, დეზინტეგრაციის ზღმუწყოებას კი — საგადასახადო დისბალანსად და ინფლაციის ზრდად რუსეთის სასარგებლოდ საკუთარი დისბალანსის პარალელური გამაღრმავებელი რესპუბლიკათა შორის ურთიერთობების ხანგრძლივად ფაქტორად იქცა ასეთი მუშაობის ერაღოთ პოსტსაბჭოთა ეკონომიკური სივრცის ახალ სახელმწიფოებს და ამ ურთიერთდაკავშირებული პრობლემების გადაწყვეტა ცალკე-ალბან გაუჭირდება ნებისმიერ ყოფილ მოკავშირე რესპუბლიკას ეკონომიკური იმპერატივი უდიდეს

პოტენციალში და კვალიფიკირებულ სამუშაო აღაშთ; — ინვესტიციულ პროცესში მონაწილეობის დიდი-ს ქვეყნების ინტერესების განსხვავებულობა; — სამეურნეო მექანიზმების დაანალიზების ფორმებისა და მეთოდების შესახებ წარმოდგენებში არაერთგვაროვნება; — საერთო ბაზრისაკენ სვლის ტემპების სხვადასხვაობა; აღნიშნული ობიექტური ფაქტორების არსებული „სოციალისტური“ სტრუქტურის დანერგვა ამგვარი მიდგომა განსაკუთრებით შეუთრად არის გამოატყული თურქმენეთში მოსალოდნელია, ამ ქვეყნებში მართვის ყველა ეკონომიკური ბერკეტი კიდევ დიდხანს დარჩეს სახელმწიფოს ხელში.

შეველია, რომ დიდი-ს ყველა ქვეყანა საზოგადოებრივი სისტემის ტრანსფორმაციას ახორციელებს საკუთარი მოდელის მიხედვით; ცხოვრობს საკუთარი სტენარით კონკრეტულ ისტორი-

ა რომ ეკონომიკის ტრანსფორმაციის დიდი-ს ყველა ქვეყანა საზოგადოებრივი სისტემის ტრანსფორმაციას ახორციელებს საკუთარი მოდელის მიხედვით; ცხოვრობს საკუთარი სტენარით კონკრეტულ ისტორი-

საქართველოს სახელმწიფოს მეთაურის აპარატის ანალიზისა და პროგნოზირების განყოფილება

ეკონომიკური რეფორმების მიმდინარეობა დსთ-ს ქვეყნებში: საერთო ნიშნები და ტენდენციები

შესაძლებელია იწერება, რაც პოსტ-საბჭოთა ეკონომიკური სივრცეში წარმოქმნილ ახალ დამოუკიდებელ სახელმწიფოებში მიმდინარეობს კარდინალური გარდაქმნები საზოგადოებრივი ცხოვრების ყველა სფეროში უპირველეს ყოვლისა, ეს ეხება ეკონომიკას, რომელიც რეფორმების „საბურველშია“ განთავსებულია. მისი უდიდესი მიზანმიმართული მდგომარეობა ახალ ქვეყნებში მხოლოდ ნაწილობრივ განისაზღვრებულია თვით ეკონომიკური რეფორმებით.

ეკონომიკის განვითარებაზე უდიდესი გავლენა მოახდინა სსრკ-ს დაშლამ, ერთიანი სახალხო მეურნეობის კომპლექსის დაქარაველმა დეზინტეგრაციამ, სხვადასხვა რესპუბლიკების საწარმოთა შორის მრავალწლიანი სამეურნეო კავშირების (მათ შორის რაციონალური კავშირების) უსისტემო რღვევამ. ყოფილ მოკავშირე რესპუბლიკებში თავდაპირველად აღებული იქნა კურსი ეკონომიკური რეფორმების დაქარაველზე ერთმანეთისაგან განკვეთების ფასად. ამას ყველაზე მეტი აქტიურობა გამოიჩინა რუსეთის ფედერაციამ, რომელმაც სხვა რესპუბლიკებთან შედარებით რეფორმების უფრო სწრაფი ტემპი განავითარა.

დეზინტეგრაციის ორწლიანმა პერიოდმა (რომლისთვისაც დამახასიათებელი იყო ილუზია, რომ მხოლოდ „ცენტრის“ კლანჭებიდან გათავისუფლება მისცემდა საშუალებას ახალ, დამოუკიდებელ, სუვერენულ სახელმწიფოებს სწრაფად და წარმატებით გადაწყვიტოთ საკუთარი ეკონომიკური ამოცანები, აემაღლებინათ მოსახლეობის ცხოვრების დონე, მოეხდინათ მსოფლიო მეურნეობაში ინტეგრირება), საბოლოოდ, ყველა ყოფილ მოკავშირე რესპუბლიკას უდიდესი ზარალი მოუტანა. შესაძლებელია გადმოვიდეთ განსხვავება ყოფილი მოკავშირე რესპუბლიკების საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ მოწყობაში, მონდა სამეურნეო მექანიზმების სერიოზული გამოიმორება. შეიცვალა საგარეო პოლიტიკური და საგარეო ეკონომიკური ორიენტაციები, ყველაზე მეტი წარმოების მოცულობა და მოსახლეობის რეალური შემოსავლები; ისედაც დეფიციტური რესურსების მნიშვნელოვანი ნაწილი იძულებით დაიხარჯა ინფრასტრუქტურის და ინარჩუნება დარღვეული სამეურნეო კავშირების აღდგენის ზარალის შევსებაზე; მაღალია ინფლაციის ტემპები და უმუშევრობის დონე. ამიტომ, გასაკვირი არ არის, რომ საკმაოდ მოკლე ხანში წარმოიშვა მისწრაფება ახალ პოლიტიკურ და ეკონომიკურ რეფორმებზე, რომელიც უფრო მეტად ინტეგრირებისაკენაა მიმართული.

სი ალაბ მოკლე ხანში მან უკან პლანზე გადაწია ყოფილი მოკავშირეების დაპირისპირების ისეთი მ ლავრი ბარიერი, როგორცაა „დეზინტეგრაციული ნაციონალიზმი“ მესამისად, ავანტიანზე გამოვიდა უფრო წინადადებული, კონკრეტული ხასიათის ნაციონალიზმი და მკვეთრად დაასუსტა წინადადებული ნაციონალისტური ტაბუ ნებისმიერ ინტეგრაციულ განზრახვაზე.

ინტეგრაციულმა ტენდენციებმა და ეკონომიკათა კრიზისულმა მდგომარეობამ, გარდასული პერიოდის სირთულეებმა და სოციალური დამატულების ზრდამ განაპირობეს 1993 წლის სექტემბერში დსთ-ს ქვეყნების მიერ ეკონომიკური კავშირის შექმნა. ამით საფუძველი ჩაეყარა ვრცელ ტერიტორიაზე ეკონომიკური სივრცის ახალ ორგანიზაციას, რომლის ნიშნებია: პოტენციურად ტყვედი ბაზრით მდიდარი ბუნებრივი რესურსები, ერთიანი შემადგენლობითა და სოციალურ-კულტურული მახასიათებლებით განსხვავებული მოსახლეობა.

ეკონომიკური კავშირის ძირითად მიზნებად განისაზღვრა: — დსთ-ს ქვეყნების სტაბილური განვითარების პირობების ფორმირება; — საბაზრო ურთიერთობათა ბაზაზე საერთო ეკონომიკური სივრცის ექსპანზია შექმნა; — ყველა მეურნე სუბიექტისთვის თანაბარი შესაძლებლობებისა და გარანტიების შექმნა; — ეკონომიკური პროექტების ერთობლივი განხორციელება; — ერთობლივი ძალებით ეკონომიკური პრობლემების გადაწყვეტა, აგრეთვე სტიმულური უზღუდვებითა შედეგების ლიკვიდაცია.

რების იგნორირება და მხოლოდ პოლიტიკური ნებით ურთიერთმოქმედების სუბიექტურად არჩეული მექანიზმი დსთ-ს ზოგიერთ ქვეყანას გადაეცემა ნეტოდონიდან და ზოგიერთს კინეტო-რეკონსტრუქციის (როგორც ამას ადგენს პქონდა ეკონომიკური ურთიერთდასაზრების საბჭოს — „СЭБ“-ის შემთხვევაში) ამით საბოლოო ჯამში წაყვებული დარჩება ქვეყნების ორივე ჯგუფი: პირველი — ეროვნული შემოსავლის ნაწილის მუდმივი გადინების, მეორე — ნაკლებმომთხოვნ მდგომარეობაში ბაზარზე ზედმეტი ორიენტაციის შედეგად, ხოლო ყველა მონაწილე — მსოფლიო ბაზრის კონკურენტულ გარემოში წარმატებით ფუნქციონირების უუნარობის გამო. ეს კიდევ ერთხელ მიგვანიშნებს, რომ ეკონომიკური მოვლენების ფორმირება პოლიტიკური მეთოდებით არ იძლევა სასურველ შედეგებს.

საბაზრო ეკონომიკაზე გადასვლის პოტენციური და რეალური შესაძლებლობების დიდი განსხვავებულობა დსთ-ს ქვეყნების ბაზარში შესვლისა და მსოფლიო მეურნეობაში ინტეგრირების სხვადასხვა მანისებს განაპირობებს. ყველაზე მაღალი მანისები აქვთ რუსეთს, უზბეკეთს, ყაზახეთს, თურქმენეთს, აზერბაიჯანსა და საქართველოს (აზერბაიჯანსა და საქართველოს კონფლიქტების მოგვარების შემთხვევაში); საშუალო-ეკონომიკის, ბელარუსისა და მოლდოვას, დაბალი — ყირგიზეთს, სომხეთს და ტაჯიკეთს.

აქედან გამომდინარეობს ეკონომიკური რეფორმების გატარების მეთოდებისადმი განსხვავებული მიდგომები. მაგ: რეფორმის განხორციელების მონეტარისტული მოდელი (როგორც ეკონომიკის სტაბილიზაციისა და დაბალსაფეხური სწრაფად აღდგენის ყველაზე საუკეთესო საშუალება) პირველ რესურსებს, საქართველომ, მოლდოვამ, ყირგიზეთმა, აზერბაიჯანმა, სომხეთმა, ბაზრისკენ სვლის ეკონომიკური გზა — უზბეკეთმა, თურქმენეთმა; ზომიერად რადიკალური გზა — უკრაინამ, ბელარუსი, ყაზახეთმა, ტაჯიკეთმა, საომარი ვითარების გამო, მდგომარეობა გაურკვეველია. ყირგიზეთში მონეტარისტული მოდელის ფარგლებში ყურადღება გამახვილებულია სამ მიმართულებაზე — სასოფლო-სამეურნეო, სათიბო-ენერგეტიკულ და სახალხო მოხმარების საკონსოლის წარმოებაზე. საბჭოთა პერიოდში შექმნილი მრავალფეროვანი ეკონომიკა, რომელიც არ იყო გამაგრებული ადგილობრივი სახელმწიფო ბაზრით, არსებითად იცვლება. უზბეკეთში საბაზრო ეკონომიკის შექმნა განხილდება როგორც ხანგრძლივი პროცესი, დაუშვებლადია მიჩნეული

ეკონომიკური პირობებში მაგრამ ეს არ ნიშნავს, რომ საზოგადოებრივი სისტემის გარდაქმნას (მათ შორის ეკონომიკური რეფორმების) ამ ქვეყნებში არ ახასიათებს საერთო ნიშნები და ტენდენციები ზემოთ ყურადღება შევამჩნიეთ ირითადაც ეკონომიკური რეფორმების მსვლელობის პროცესში გამოკვეთილ საერთო ნიშნებსა და ტენდენციებზე, მაგრამ ეკონომიკური რეფორმები მჭიდრო კავშირშია საზოგადოებრივი სისტემის სხვა სფეროებში მიმდინარე რეფორმებთან.

ცნობილია, რომ საზოგადოებრივი განვითარება უფრო სტაბილურია, როცა გარდაქმნების სინქრუ საზოგადოების ცხოვრების სხვადასხვა სფეროში დააბრუნება ტენდენციები. რეფორმების ჩამორჩენა ამ ქვეყნებში აჩვენებს მხოლოდ რეფორმის სფეროში, როგორც წესი, იწვევს საზოგადოებრივი განვითარების რადიკალიზაციას მთლიანად. ამასთან, ეს პროცესი შეიძლება წავიდეს ნებისმიერი მიმართულებით. ცხადია, საზოგადოებრივი სისტემის ტრანსფორმაციის ურთულესი პროცესი შეუძლებელია შეფერხებულია მიმდინარეობდეს წინასწარ დასაზრებული გზების მიხედვით, სადაც შეიძლება შეთანხმებული და სინქრონიზებული იქნეს ყველა ნაბიჯი. ანალიზი გვიჩვენებს, რომ დსთ-ს ქვეყნებში რეფორმირების გზა ახერხდება დროულად და ადეკვატურად შეფასის მიმდინარე მოვლენები და მათგან იმისათვის, რომ რეფორმები მათზე, ამიტომ დსთ-ს ყველა ქვეყნისთვის საერთო ნიშნა ის, რომ მათ წინაშე დიდს წესრიგში დგას რეფორმების სინქრონიზაციის პრობლემა, ანუ დაბალსაფეხური, ურთიერთშეთანხმებულობის მიღწევის აუცილებლობა პოლიტიკური, ეკონომიკური და სხვა რეფორმების გატარებაში. თუ სინქრონიზაციის მისაღწევად ძალისხმევა დაიკვიანება ან შეგუბულად არ გატარდება, მაშინ რეფორმაციების დამარცხება გარდაუვალია.

პოსტსაბჭოთა ეკონომიკური სივრცეში მიმდინარე რეფორმების (აგრეთვე მათი წარმატებული განხორციელებისათვის) საერთო ნიშნა მსოფლიოს მაღალანვითარებული ქვეყნების („დიდი შვიდოლის“) მხრიდან მნიშვნელოვანი მატერიალური, ფინანსური, ინტელექტუალური და მორალური მხარდაჭერის აუცილებლობა.

რეფორმების რეალური პირობები დსთ-ს ქვეყნებში ბევრად განისაზღვრება უკანასკნელ წლებში (1992-1994 წწ.) ეკონომიკის მდგომარეობით. იგი დსთ-ს ყველა ქვეყანაში ხასიათდება ღრმა კრიზისით. ანალიზი გვიჩვენებს,

განსაკუთრებით ნიშანდობლივად დსთ-ს ქვეყნებში სოციალური პრობლემების გამწვავება ამის ირითადი მხეზი მდგომარეობის იმაში, რომ ეკონომიკური რეფორმების პერიოდში სოციალური პოლიტიკა ალზე სუსტად იყო ორიენტირებული მოსახლეობის სოციალურ დაცვაზე, რამაც ლიერ დაცვ ცხოვრების დონე დსთ-ს ყველა ქვეყანაში.

რეალობა გვიჩვენებს, რომ დსთ-ს ქვეყნების ეკონომიკური კავშირი, ჯერჯერობით, ვერ ამართლებს მასზე დამყარებულ იმედებს, რადგან, როგორც ზემოთ აღინიშნა, ამას განაპირობებს ობიექტურად მოქმედი დეზინტეგრაციული ფაქტორები ჩვენი აზრით, მათ შორის უმთავრესია ის, რომ ვერ ხერხდება ეკონომიკური კავშირის მონაწილე ქვეყნების ინტერესთა დაბალანსება დროსა და სივრცეში.

განსაკუთრებით აღსანიშნავია ის გარემოება, რომ დსთ-ს ქვეყნების რეინტეგრაციის პოლიტიკა, მოცემულ ეტაპზე, გარკვეულ წილად ეწინააღმდეგება რუსეთის — დსთ-ს ყველაზე დიდი და დომინანტი ქვეყნის ეკონომიკური განვითარების ამოცანებს „გოსდარსტვენიკების“ აზრით, ახლა რუსეთს ყოფილ სსრკ-ში რეინტეგრაციული პროცესის მხარდაჭერისთვის სახსრების გაღების ნაცვლად, აუცილებლად სჭირდება სასწრაფოდ მონაწილის თავისი რეფორმების მოდერნიზაცია დსთ-ს ბაზრებზე მონაწილური მდგომარეობის შენარჩუნების მიზნით მაგრამ, ამგვარი მიდგომა, რომელიც დსთ-ს სხვა ქვეყნებს უშავდება რუსეთის ეკონომიკის სახელმწიფო დანამატის და ეკონომიკური „საზავის“ როლს, აწელება მათ მდგომარეობაში წინააღმდეგობას ამ წინააღმდეგობის შედეგად ტენდენციები, რომელიც გამოიხატება პოსტსაბჭოთა ეკონომიკური სივრცეში რუსეთის ადგილზე მსოფლიოს სხვა (ძირითადად მაღალანვითარებული) ქვეყნების თანდათანობით ჩანაცვლებით.

ზავასამით უნდა აღინიშნოს, რომ დსთ-ს ქვეყნების ინტეგრაცია ეკონომიკური კავშირის ფარგლებში აშკარად ატარებს „რუსეთიცენტრისტულ“ ხასიათს. ეს არც არის გასაკვირი. რუსეთი ყოფილი სსრკ-ს არეალში რესურსების მთავარი „ბუფერულია“. რუსეთთან კავშირების აღდგენა და გაფართოება (რაც არცთუ უშავთადად თვით რუსეთის შიგნით მაღალდონის პოლიტიკის შედეგად, მაგალითად, საქართველოსა და აზერბაიჯანის მიმართ) უმთავრესი მიზნებიდან ერთ-ერთი უმთავრესი რესპუბლიკების დსთ-ში გაერთიანების გზაზე. აქ აღსანიშნავია ის გარემოება, რომ თვით რუსეთსაც აქვს მიღრევილება შედეგის თავის თავს ინტეგრაციულ პროცესის (ცენტრში, რუსეთის პოლიტიკური და საზოგადოებრივი აზროვნებაში, ეროვნულ შეგნებაში, ძლიერია საკუთარი თავის შეგრძნება ცენტრალურ და პატერნალისტურ მაღალ ყოფილი სსრკ-ს რეგიონში. საესებო შესაძლებლობა, რომ რუსეთმა საჭიროდ მიიჩნიოს ინტეგრაციული პროცესის მეთაურობა მით უმეტეს, რომ ეს როლი, მისი თვალსაზრისით, თავისით მიეცა მისთვის ზოგიერთი რუსი პოლიტიკოსისა და მეცნიერის აზრით, სწორედ აქ იმალება საფრთხე რუსეთისთვის, რადგან აღნიშნული როლიდან ქვეყანა უსამართლოდ ბრუნდება და გარდაუვალია გარდა ვერაფერს მიიღებს.

უკანასკნელი პერიოდის მოკლემხის განვითარება გვიჩვენებს, რომ დსთ-ს ქვეყნებს შორის ეკონომიკური ერთობა განვითარების შესაძლო გარანტიებიდან რეალურად ხორციელდება ვარაუდითი „ინტეგრაცია“, რომელს გულისხმობს ამ ურთიერთობების განვითარებას ეკონომიკური კავშირის საფუძველზე „კონსოლირებული ინტეგრაციის“ გადრეგების გზით.

ნარიმან ტარაშვილი, ეკონომიკური მეცნიერი, სახელმწიფო

ზესტაფონის ფეროშენადნობთა ქარხნის დირექტორი

თამურ კაკოიაშვილი:

„საქმეზნოდ პაცხადებ: საქმეზნოდ ოდნაც მაინც თუ შეგვიფიქრობს ხელს, რაიონსაც პარჩენთ და რესპუბლიკასაც დავხმარებით“

— რა როლს ასრულებდა ზესტაფონის ფეროშენადნობთა ქარხანა საბჭოთა საქართველოში კონკრეტულად და საერთოდ სსრკ-ში, რა წვლილი შეიტანდა ქვეყნის ბიუჯეტში?

— ზესტაფონის ფეროშენადნობთა ქარხანას, რომელიც, ფაქტობრივად, ჭიათურის მანგანუმის გადამამუშავებელია აშენდა, უდიდესი როლი ენიჭებოდა საქართველოსთვის. იგი არის ჩვენი რესპუბლიკის მეტალურგიის პირში. ფეროშენადნობთა ქარხნის პროდუქციის გარეშე წარმოადგენდა მძალიდ ხარისხის ფილაფის მიღება. მეტალურგია მანქანათმშენებლობის არტერიაა. მანქანათმშენებლობა მეტალურგიის გარეშე ვერ განვითარდება. მეტალურგია — ფეროშენადნობთა გარეშე, ჩვენი პროდუქცია დიდი მოთხოვნილებით სარგებლობდა სამკოთა კავშირში და მომავალშიც საჭირო იქნება როგორც ახლო, ასევე შორეული საზღვარგარეთის ქვეყნებში. მიღწეულია შეთანხმება რუსეთის ფედერაციისა და საქართველოს საშოთ მეტალურგიის კონცერნებს შორის ერთობლივი საქმიანობის შესახებ. ჩვენ რუსეთიდან შედგებით ფასებს უნდა მივიღოთ ნედლეული: ელექტროდის მასა, მარგანეცი, სხვადასხვა სახის მასალა — იმ პირობით, თუ ქარხანა მიაწვდის მათთვის საჭირო მანგანუმს, ფეროსილიციუმს და საშუალო ნახშირბადიან მანგანუმს. გარდა ამისა, ქარხანა წლების მანძილზე აწარმოებდა ელექტროლიტურ მანგანუმს. ამჟამად ეს უნიკალური საამქრო არ მუშაობს. მაგრამ, ვიმედოვნებთ, თუ ელექტროენერგიამ ხელი შეგვაწყო, დიდი მანძილით მაინც, პირველნი გაგზავნით ელექტროლიტური მანგანუმის წარმოების საქმეში.

რა თქმა უნდა, სხვა ქვეყნებშიც დიდი მოთხოვნილებაა ამ ლითონის წარმოებაზე. იგი მანგანუმის 99,9%-ს შეიცავს არსებობს ელექტროლიტური მანგანუმის დახვეწის წინაპირობა. საბოლოოდ, შესაძლოა, ოთხი ცხრიანი მედილით რესპუბლიკაში უდიდესი შესაძლებლობა იქნება ქარხანა საავტორო შემოსავლის ეროვნული ძირითადი წყარო იყოს. დღე-ღამის განმავლობაში 1400-1600 ტონა პროდუქციას გუშევდით.

ბატონო თემურ, დღეს რა მდგომარეობაა, რა დატვირთვით მუშაობს ქარხანა?

— ქარხანაში მეტად არაჩვეულებრივი მდგომარეობაა. მთელი რიგი მომწოდებლების კალი გვაქვს, თუმცა გადახდის მიღებები გაჩნდა. მარტო გაჭირბობს და მომარაგების სამინისტროს ჩვენი დიდი თანხა მართებს. მისი გადახდა ჯერ მაინც გაუჭირდებოდა. მაგრამ თუ ნაწილობრივ მაინც ჩავთვლით მთავრობა ელექტროენერგიის გადახდისთვის საჭირო თანხა, ქარხანა გამოვა კრიზისიდან. ამის გარდა, როგორც რესპუბლიკური, ისე ადგილობრივი ბიუჯეტისაგან გვამართებს, სხვადასხვა თანხა სახეობით საკმარისი იქნება (დაგერნება კიდევ) იმ დაკალიანების გადახდად. რომელიც დღეს ქარხანას აქვს. ჩვენი სხვებსაც მართებთ. დებიტორებთან შედეგ მუშაობის სავეტილური კომისია, რათა ათობიერული იქნეს თანხები. რამდენიმე საქმე წარდგენილია არბიტრაჟში განსახილველად. საქმეში ჩართულია რესპუბლიკის პროკურატურა.

ქარხნის სიმძლავრე შემცირდა, როგორ აგებობთ უმუშევართა პრობლემებს?

— დღეს უდიდესი პრობლემაა მუშახელის საკითხი. ჩვენ შეგვიძლია, დღევანდელით ხალხი, მივანიჭოთ უმუშევრის სტატუსი და მივეცოთ მთავრობის დადგენილი ორმილიონანეგარი კუპონი. მაგრამ ყველაფერს ვაკეთებთ საიმისოდ, რომ ჯერჯერობით მაინც შევინარჩუნოთ სპეციალისტები ამ იმედით, იქნებ მოწესრიგდეს აუზარსთის პრობლემა და ენერგეტიკა სრულად იმუშაოს. რაც წარმოების ამოქმედებას ნიშნავს.

— ადრე მარტოული გაცემით ქარხანას შემოქონდა სხვადასხვა საკონული, პროდუქტი, რაც ქარხნის მუშების გარდა, რაიონის მოსახლეობასაც ხმარდებოდა. დღეს თუ გავით აის საშუალება?

— ზესტაფონის ფეროშენადნობთა ქარხანა მხოლოდ აქ მომუშავეთა კუთვნილება არ არის — აქ საქმიანობდნენ ჩვენი წინაპრები; სხვა თუ არაფერი, როცა ქარხანა გამართულად მუშაობდა, ფეროს კვალით ვაწუხებდით მოსახლეობას და ამიტომ გაღებულები ვართ, დახმარება გავუწიოთ მათ. ახლაც შემოგვაქვს ხორბალი, ფქვილი და ხელფასების სანაცვლოდ გაძღვნილ მუშებს. განსაკუთრებით მარტოხელა პენსიონერებს და ქარხნის ინვალიდებს გვხმარებთ.

ქარგი ურთიერთობა გვაქვს აზერბაიჯანთან, სულ ახლახან მათგან მივიღეთ 6 ცისტერნა საწვავი და საცხები მასალები. 1 ცისტერნა რაიონის გამგეობას გადავცეთ. ყველაფერი, რაც ქარხნიდან გადის, ჩვენს ხელს უბრუნდება.

— იქნება ქარხანა, რომელსაც დიდი შემოსავალი ჰქონდა და ამდენი პროდუქციის გამოშვება შეუძლია, რომელიმე ენერგორესურსებით მდიდარ რესპუბლიკას დაუკავშირდეს და პროდუქცია მის ენერგორესურსებზე გაცვალოს?

— თუ დასჭირდება თურქმენეთს, საინდუსტრიულ გაზს ვეძებდით — მზადა ვართ. მაგრამ ამ ურთიერთობებს დახვეწა სჭირდება. თურქმენეთის მანქანათმშენებლობისთვის რომ ჩვენი პროდუქცია გავცეთ, ამაზე უნდა ვიფიქროთ რესპუბლიკის ხელმძღვანელებთან ერთად. ჩვენს კონცერნს, ბატონ გურამ ქაშაკაშვილს, რუსეთიდან გაზის შესყიდვა სურს, სხვათა შორის, 20%-ის ფასდაკლებით, რაც ძალიან ბევრს ნიშნავს. რუსეთის მთავრობა ამ დათმობაზე იმდენი წავიდა, რომ ჩვენი პროდუქცია სჭირდება. რუსეთში თუჯის და ფილაფის მიღების გიგანტური ციფრები საკმაოდ შემცირდა. მათ ჩვენი ხელშეწყობა სჭირდებოდა, ჩვენ — მათი. ამიტომ, პარტნიორობა და საქმიანი კონტაქტები აუცილებელია არა მხოლოდ რუსეთთან, არამედ დიდი ყველა ქვეყანასთან. ვისთანაც ურთიერთობა გვაქონდა.

— ბატონო თემურ, ქარხნის ბაზაზე თუ შეიქმნა კერძო სტრუქტურები?

— ქარხნის ბაზაზე შექმნილია კოლექტიური და მცირე საწარმოები. ვინაიდან, მათ შორის ბევრი ხელფერურად არის შექმნილი ქარხნის სახანოვად, იძულებული ვართ, მათი საქმიანობა კარგად შევისწავლოთ. სახელშეკრულები დროც ამოიწურა და, კუჭქმოდ, აღარ გავაგრძელებთ. მცირე საწარმოები მოგებას არ აძლევს ქარხანას. უფრო მეტიც, ელექტროლიტური მანგანუმის წარმოების შესაძენი საამქრო კომპლექსად იყო გადაქცეული. ამ საამქროს ბადალი არ ჰყოფდა ყოველ სსრკ-ში, ამ პროდუქციის მხოლოდ ზესტაფონის ფეროშენადნობთა ქარხანა, ახლა ეს საამქრო, ფაქტობრივად, დანგრეულია. ვამრებთ მცირე წარმადობის ანალოგიური სტილის საამქროს ამუშავებას, რომ პროდუქცია არ დაიკარგოს და მასზე მონიშნულია სხვე ჩვენ ავადი.

— მინდა აღვნიშნო, რომ სერიოზული მუშაობა მიმდინარეობს ქარხნის საექსპორტო საზოგადოებად გარდასაქმვლად. ეს ცოტა დაგვიანებით მოხდა, მაგრამ ჩემი დანიშნულებით კატეგორიულად მოვითხოვე კომისიის მუშაობის დაჩქარება, და დათქმულ დროში ჩავეტყუეთ. ინვესტორები ამას განსაკუთრებულ ყურადღებას აქცევენ; სააკცო საზოგადოება მათთვის უფრო ხელსაყრელი და საიმედოა.

როგორც დირექტორს, მზამნია, რომ უნდა გამოვჩინოთ ყველა ტექნიკური პირობა ავტონომიურ მართვაზე გადასასვლელად ადგილობრივი რესურსების გამოყენებით. ჩვენ ვერ განვხატავთ, რა პოლიტიკური სიტუაციები იქნება რუსეთში, ამერიკა-კახახში, როდის გადაიკეტებს გზებს, როდის მოაწყო ბენ მატინგს და... ეს ყველაფერი ძალიან დაგვიზარალებს.

დღეს ფეროს „ანარქიზმის“ ბუმი. ფერო დასოლიკომანგანუმი განუსაზღვრელი რაოდენობით გადის საქართველოდან, რესპუბლიკის ბაზინს კი არაფერი ემატება. ნუთუ არ შეიძლება, ცოტა მაინც გამოადგეს ქვეყნის ეკონომიკას? არსებობს მისი დამოშავების და გამოყენების პერსპექტივა?

— თქვენ სწორს ბრძანებთ. ეს არის ქარხნის ქინება. მოიძებნა ყველა დოკუმენტი, რომელიც ადასტურებს, რომ თავის დროზე ქარხნის მიერ წარმოებული პროდუქციის დროებით დახაწვობად მთავრობამ გამოიკერტორია, რომელიც შემდგომში კვლავ გამოყენებული უნდა იქნას. მინისტრთა კაბინეტში მომზადდა დადგენილების პროექტი ჩვენი წინადადების საფუძველზე და, კომედოვებით, ახლო მომავალში საკითხი დადებითად გადაწყდება, რის საფუძველზეც ქარხანას და ზესტაფონში არსებულ კონცერნს მიეცემა ფეროს და სილიკომანგანუმის დამზადების და გატანის უფლება. ალბათ, ხელახლა დაგვიყენებ ამ საკითხს მთავრობაში, რადგან არ მამანია სწორად, ქარხნის ქინებას სხვა ყიდდეს. მაგრამ თუ ეს ასეა საჭირო, მთავრობამ ქარხანას უნდა მისცეს თავისი თანხის მისწორებულ გამოყენების უფლება, რათა დამამზადებლებს ადგილზე

მიეცეთ რუსული რუბლი. ეს საშუალებას მოგვცემს ქარხანაში ჩაიბაროთ პროდუქცია, რითაც ფეროშენადნობთა ქარხანა უდიდეს მოგებას მიიღებს. ქარხნის მოგება ბიუჯეტს შეემატება, მდიდარი ბიუჯეტი კი ქვეყნის ძლიერდება. ეს ელემენტარული საკითხია. საქართველოს მთავრობას ამ საკითხზე ჩემი შეხსენება არ უნდა დასჭირდეს.

— როგორ ფიქრობთ, ქარხანა რომ ძველი სიმძლავრით ამოქმედდეს, რამდენად წაშველება ქვეყანას?

— თუკი მდგომარეობა გაუმჯობესდება და სულ მცირე 50 მეგავატი ელექტროენერგიის მიღების გარანტია გვაქვს, ალბათ, ფეროშენადნობთა ქარხანა იქნება ერთ-ერთი წარმომადგენელი, ფაქტობრივად, დიდ გავლენას მოახდენს რესპუბლიკის ბიუჯეტზე (რადგან ჩვენი პროდუქცია ელფრანკურულ რუბლზე იყიდება). მარტო საკმარისი რესპუბლიკა უწესებს, 32%-ია. საქვეყნოდ გაცხადებ: საქმეზნოდ ოდნაც მაინც თუ შეგვიწყოხს ხელს, რაიონსაც ვარჩენთ და რესპუბლიკასაც დავხმარებთ.

არ არსებობს სამინისტრო, რომელიც ლითონს არ გუთხოვდეს გახატანად, რაიმე პროდუქტის შემოტანის ხანაცვლიდ. თან ისეთი სამინისტროები, რომლებიც უძღვებიან საქართველოს ეკონომიკას, ეთიკალისწინებით ითხოვას, მაგრამ თუ ვერ ვიშუშავთ, ვერავის ვერაფერს მივეცემთ. ჩვენც ახგარში უნდა გავვიწიოთ.

დღეს ყველაფერი ჭირს. გზები დაკეტულია, ტრანსპორტი არ მუშაობს. გეიჭირს ელექტროდის მასა. ადგილზე რადიკალური ცვლილებებით, რუსეთიდან მანქანებით შემოგვაქვს დასამუშავებელი ნედლეულის ნაწილი. რაც ყველაზე მთავარია, რასაც გვაძლევს, იმ 3 მეგავატი ელექტროენერგიის 70%-ს უქმნა იკარგება. გაცხადებ: ღუშელები, უნდა დაიწყოთ ლითონის გამოშვება და ამ დროს გავწყდება ელექტროენერგია, ცუდება ელექტროდი და ნაღვურდება ძვირადღირებული მოწყობილობები. შედეგად თავიდან ასწება პროცესი, ხელახლა ხდება ჩატვირთვა და უდიდესი შრომა წააღში იყრება. ესეც არ იყოს, ამდენი უმცირესობით ცუდება, მწყობრიდან გადის და დაიწყო სისხრის გამოშვება დანადგარები. არ არის გადასახვევი მავიული და რამდენი ერთი ჩამოვითვალეთ. პრობლემებით სახეა ქარხანა.

ყველაფერ სიკეთესთან ერთად, საერთო ხუნად იქცა ლითონის ქურდობა. განსაკუთრებული ზომები მივიღე და დახმარება ვითხოვე შინაგან საქმეთა ჯარების ზესტაფონში განლაგებული ბატალიონის ხელმძღვანელობას, თორემ უფრო ცუდ მდგომარეობაში აღმოვჩნდებოდით. დღეს მდგომარეობა შედარებით მოწესრიგდა, გამოვლინდნენ ორგანიზებული დამნაშავენი. 16 ათასი დოლარის პროდუქციას აპარავდნენ ერთ დამეს. ბიბა მიმდინარეობს. სამწუხაროდ, ქარხნის თანამშრომლებთან ერთად ქინების დაცვის მუშაკებიც არიან მხილებულნი. რადგან დავიწყეთ ბრძოლა ამ მხინვე ფაქტების წინააღმდეგ, დარწმუნებული ვარ, ბოლომდე აღგვევით.

არის ურთი საკითხი, რომელიც, ჩემი აზრით, აუცილებლად უნდა გადაწყდეს.

ფეროშენადნობთა რესპუბლიკის ქარხანის ჭიათურის მანგანუმის გადამამუშავებელია და გამოყენება იყო. რაიონი, როგორც მოგეხსენებათ, თავის დროზე ძალიან გააპარდა. ამიტომ ჭიათურა უნდა ამოშავდეს და წელში გაიშროს. ასე ერთმანეთის შემწეობით კი დიდი საქმე გავყოლება და სიფუჭიერს თავს დაგავწევთ.

მინდა აღვნიშნო, რომ ქარხნის სიმძლავრე არის 250 მეგავატი, რაც რესპუბლიკისთვის საჭირო ელექტროენერგიის თითქმის ერთ მესამედს შეადგენს. ე.ი. ენერგიის ყველაზე დიდი მომხმარებლები ჩვენა ვართ.

ამდენი ელექტროენერგიის მოცულის საშუალება რესპუბლიკის ენერგოისტემაში არა აქვს. თუ სხვა ქვეყანა არ დაეხმარა, არის შეთანხმების პროექტი, რომლის მიხედვითაც შესაძლებელია სტაგნაციის მხრიდან 500 მეგავატი ენერგიის მოწოდება „კავკასიონის“ ხაზით. ზესტაფონში მას მიიღებს ქვეყნის „კოხრა“. არსებობს შესაძლებლობა, რომ მდინარე ყვირილზე აშენდეს 30 მეგავატანი მიკროჰესი, რისი დაპროექტებაც დაგეგმილია უახლოეს ხანებში. მომავალში შეიძლება ტყიბულის თბოელექტროსადგურის აშენებაც.

გვიყვით, უახლოეს 5 წლისთვის ქარხანა მთელი სიმძლავრით ვერ ამოქმედდება. ეს დამოკიდებულია იმაზეც, თუ როგორი შეთანხმება იქნება სომხეთის რესპუბლიკასთან. არის იმის პერსპექტივა, რომ ამუშავდეს ატომური ელექტროსადგური. მისი ტარები ელექტროენერგია ესმარებოდა საქართველოს და, იმედია, მომავალშიც დაეხმარება. ასევე მზანშეწონილია პერსპექტიული ინვესტირების გამოძებნა, რომლებიც დაინტერესდებიან ფეროშენადნობთა ქარხნის პროდუქციით და ხელსაყრელ პირობებში დაგვიდებენ ხელშეკრულებას.

ეს მხოლოდ ჩემი საფიქრალი არ გახლავთ. მთავრობამ ყველა დონე უნდა ისმაროს საქართველოს რესპუბლიკის ენერგეტიკის განვითარების საკითხის გადასაწყვეტად.

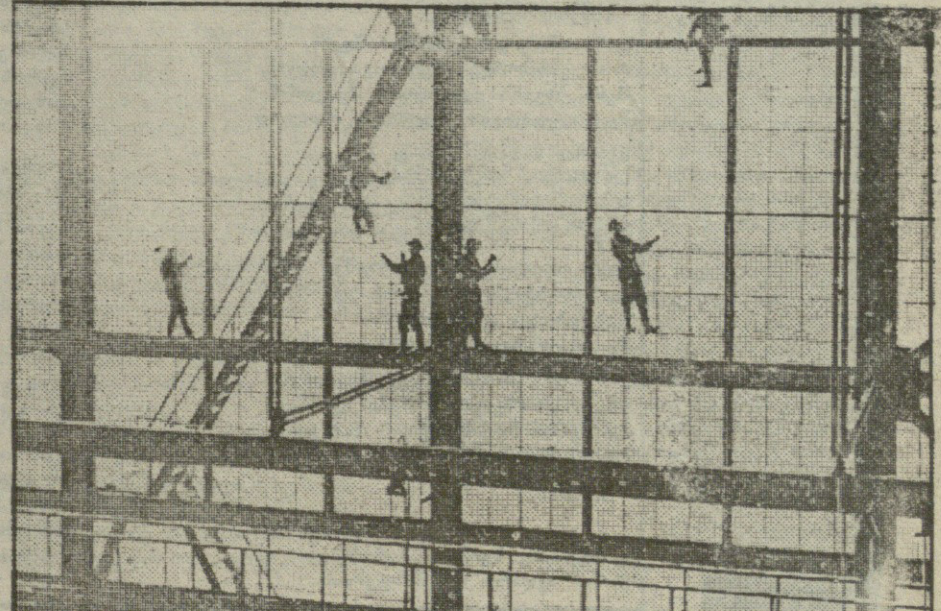
დღეს ჩვენ უშუალო კავშირები გვაქვს ამერიკის, ევროპის და აზიის ქვეყნებთან. ძალიან ბევრი მომხმარებელი გაოსნდა. მომავალი წლის დაგეგმვა ჩვესთვის ყველაზე დიდი პრობლემაა. დაეკარგოთ ელემენტი პარტნიორობის, ეს მომავლის დანაკარგია. არადა, სოციალური პროდუქციის ითხოვს და ამჟამად გადახდის საშუალება არა აქვს. ამის მრავალი ფაქტი გვაქონდა. ამიტომ, პარტნიორობის შესწრაფვა და მასთან ურთიერთობა ბევრ რამეს ნიშნავს.

ჩვენი ძირითადი მზანა წარმოების ამოქმედება, საქმე ისე უნდა დაგეგმოს, როგორც საქმიანობის ეკონომიკური დაგეგმვა ელექტროენერგიის მოწოდებას, ოდნავ ეს უნდა იყოს რეალურად დღემდე საქმიანობის ეკონომიკური დაგეგმვა არა გვაქვს დადებული. ეს ყოველად დაუშვებელია; ყველა სამართლებრივი ნორმა მომლოდია. დაგვიდეს ხელშეკრულება საქმეზნოდ, რა თქმა უნდა, ყველა იმ საკითხის გათვალისწინებით, რაც საერთაშორისო სტანდარტებთანაა მიღებული და პასუხი ვაგოთ ორივე მხარე ამ ხელშეკრულების შესრულებაზე. ეს აუცილებელია, რადგან თუ ასე პარტნიორულად და ხვეწნით ვიშუშავთ, ვერაფერს შევალწევთ. საქმიანობის ბევრი გარემოება უშლის ხელს, ამიტომ პასუხისმგებლობას გავრბის.

მეორე და აუცილებელია, ფეროშენადნობთა ქარხანა გადავიდეს ავტონომიურ მართვაზე. თუ გადაწყდება ელექტროენერგიის სტაბილურობის საკითხი, მეცნიერებთან ერთად თუ მაღალწივთ ტყიბულის ნახშირის გამოყენებას. ჭიათურის ღარიბ მანგანუმზე აღარაფერს ვამბობთ, რადგან ამის პრაქტიკა გვაქვს. წარმოება უკვე გამართულად იმუშავებს.

ესაუბრა:

მამა მაღლაკელიძე

„ნეტავ დიდხანს მაგდარა ქაბა ამჟამინდური...“ — ამბობს ერთ ლექსში ალექსანდრე სუხოვია. ამ სტრიქონის დაწერის შემდეგ მას დიდხანს აღარ უცოცხლია. დიდი შინაგანი კულტურის, საოცარი სულიერი სინაზის და სიზაქიზის პოეტს სიმღერა არ დასცალდა, მაგრამ, რაც დაგვიტოვა, დღემდე გვხვდება პოეტური მუსიკალობითა და სიძაღით, სიტოტოთი და გულფრთხილობით. მხოლოდ უზაქიზეს სულს შეუძლია თქვას: „ჩემი და თოვლის თეთრი ძალია და გაზაფხულზე პნეპლად მოვა“, ან „პირველი თოვლი რა პორცხვი არის — შუაღელ დაჰმავა და უცაბე გაქრა...“ ასეთივე სულიერი სიზაქიზითა და სინაზით დაწერილია გავშეშებისათვის მისი ზღაპრები და დიდი შინაგანი კულტურით თარგმნილია ინგლისურიდან შექსპირის, შელის, ედგარ პოს, ლონგფელოს ლექსები. ამ წარმოდგენილი ლექსებით მკითხველი ადვილად წარმოიდგენს, თუ რა გაბრაქელება პნეპლად მის სიმღერას და რა დიდი დანაკლისია ქართული პოეზიისათვის მისი უდროო სიკვდილი.

გივი გუგუშვილი

წყარო

შედივარ მწვანით დაბინდულ ტყეში,
წყარო კისკასებს, ტყე კი წყნარია...
კრიალა წყალით ავივსე პეშვი
და ეთქვი: ესეც ხომ ჩვენი წყალია!

ჩვენი! მკერდზე გადამახურეთ,
რომ უკვდავების ვიგრძნო გვინა...
ჩემთვის ენძელებს, ქერა ასულებს,
ბილიკზე მწვანე გაუფენიათ.

ჩვენი! ვარდებს, ფერად-ფერადებს,
წყარო და ჩერო აურჩევიათ,
ჩვენი ქვეყანა მთიდან ველამდე
და გაზაფხულიც ისევე ჩვენია.

დავუჭავ თვლებს: ტრფობით დამთვრალი
მე ჩემს სამშობლოს მივიკრავ გულთან...
ძმებო, გული მაქვს ცამდე მართალი
და მთის წყაროზე ათასჯერ სუფთა.

თოვლის ძალი

ეთერ სვანიძე

ჩემი და თეთრი თოვლის ძალია
და უყვარს მარტო თოვლი და თოვა.
იგი ლაქვარდის ერთი თვალია
და გაზაფხულზე ენძელად მოვა.

ჩემი და თეთრი თოვლის ძალია
მან იცის ჩემთვის სიმღერა ერთი,
და რომ მიმღეროს, თურმე, რცხენია,
მან შეინახა ცრემლები ჩემთვის,
მაგრამ არასდროს არ უცრემლია.

ჩვენი ამბავი უღამაზესი
ერთხელ ნიაშა თურმე გალექსა,
დას ნიავეით სურდა ალერსი,
მაგრამ შედრეა და არ მიაღერსა.

და განა მისთვის ვწუხდი ძალიან,
და განა მუდამ იქნება თოვა?
ჩემი და თეთრი თოვლის ძალია
და გაზაფხულზე ენძელად მოვა.

თოვლი თოვს

თოვლი თოვს. თეთრი ქარია,
თეთრ სამოსელით ვირთვები.
ჩიტებო, რა გინარიათ,
რისთვის მღერისხართ ჩიტები.
დიდი ზამთარი იქნება?
ნეტამაც ასე ინებოს!
თქვენ მაინც რა გეფიქრებათ,
რა გენანებათ, ჩიტებო?
გადივლის, დაიფარება
ფიქრებით, თოვლის ქულებით...
თქვენ მაინც ვინ გეყვარებათ
ამ პანანინა გულებით?
თოვლი თოვს, უფრო თოვდება,
თეთრ სამოსელით ვირთვები.
მივდივარ, აღარ მშორდება
მკერდგაღელი ჩიტები.

ცისარტყელა

განა იმისთვის ვენამე ამდენს,
რომ განშორება შეგლოვა ბოლოს.
შენი ბაგენი ალუბლებს პგადენს,
მეც ალუბლები მიყვარდა მხოლოდ.

მჯერა: ნიავეც ამოდ ქროდა,
არ მსურს ამოდ ვარსკვლავი ეთვალ...
შენ ღვინისფერი თვლები ვქონდა,
მეც *შავი ღვინო მიყვარდა, ქალო.

ჩვენ თვითონ ვნახეთ ბავშვი მოცარტი,
ფერად ყვავილებს ფანტავდა ქარში,
ილიმბოლი და საოცარი
მე ცისარტყელა მიყვარდა მაშინ

ვინ იცის, მოვა კიდევ მხაზუნა?
ვიცი, ერთხელაც იქნება გვიან...
მე შენმა ზეცამ ცვარი მაპკურა,
მე უშენოდაც მიჯნური მქვია.

კაფია

ვახტანგ ქედიძე

არაფერია, ნვიმას აპირებს!
ქარი, ავღარი და მისტერია!..

ფიქრებმა ერთხელ მეც ამატირეს,
შენ კი მითხარი: — არაფერია!
ლაშაზი იყო, მზე იყო მხოლოდ;
თეთრი სიზმარი, თეთრი ფერია.
მე სიყვარულიც დაეკარგე ბოლოს,
შენ კვლავ მითხარი: — არაფერია!
ცრემლები დაშრენ, დღეს დღენი მიყვავ...
გზებს ია-ვარდი დაუფენიათ.
არაფერია, მე ბავშვი ვიყავ,
თორემ ცრემლებიც არაფერია...
მოიტათ ღვინო... სულში ფარული
არ დარჩეს კიდევ ჩრდილი პატარაც,
ვხედავ, მენვია მე სიხარული,
მაგრამ ძნელია მისი ატანაც.
მოიტათ ღვინო... ღვინო სისხლს ერთვის,
შეგათრთოლებს და სისხლის ფერია...
ვგვიდებ... ახლაც მალერსე ერთი,
ძმავ, ეგ ძვირფასი: — არაფერია!

ნაადრევი პარღები

თვლებო ჩემო, ეს თეთრი ფეთქვა
რა არის, ანდა სადა აქვს ბოლო?
მე უცებ მსურდა ფიფქისთვის მეთქვა,
რომ ნაადრევი ვარდია მხოლოდ.

მოდის, ჩამოდის ცა მოცქერიაღ,
ციმციმებს, ცეკვავს და ველარ ვუცქერ.
პირველი ფიფქი რა მორცხვი არი —
შუბლზე დამეცა და გაქრა უცებ.

იქნებ ეს იყო ძილში ნახული,
ან მაისის დღის ოცნება ვაგე,
აბა, რა იყო ის გაზაფხული,
რა სიტოო პქონდათ გაყინულ ბაგეთ.

რა იყო, თოვლი როგორ ფრთხებოდა
უხილავ ფრთების აფართქალებით;
მე მარტო გულით ვეკითხებოდი
და მასსუბობდნენ მარტო თვლები.

ჩვენს ირგვლივ მხოლოდ მსუბუქად მქროლი
ქარი უთეთრეს ფარდაგებს შლიდა,
სალამო იყო და იყო თოვლი
და სახურავებს ათოვდა მშვიდად.

კოშკები

ქარები, ქარები, ქარები იცოდა,
და ყოველ გაფრენას მოსდევდა ახალი...
ეს მისთვის ავაგე, ეს მისთვის მინდოდა,
ასეთი ძვირფასი, ასეთი მაღალი

და მაშინ დასრულდა ამბავი იმ ღამის,
ათასი ვარსკვლავი ქარიქარ ვიდოდა.
კარები? სარკმელი ასეთი მაღალი,
ასეთი კოშკები მე *მისთვის მინდოდა.

მაგრამ კვლავ მარტო ვარ და ზეცას დაღვრემილს
ვარსკვლავი ბრწყინვალე მესად მოსწყდება.
მხოლოდ ეს კოშკები, თეთრი და მაღლები,
მხოლოდ ის უმანკო პოეტის ოცნება.

ისევ მომესმა გულის ხმაური

ისევ მომესმა გულის ხმაური, —
სულის საყდარში პატარა ზარმა
ჩამოპკრა... თითქოს დამქროლა ქარმა.
სულის სიღრმეში დღეს უცნაური
ვიხილე განძი არაქაური,
როგორც ლაქვარდში მბრწყინავი ქარვა

ვხედავ, ვმალდები, როგორც ტაძარი,
და სიყვარულის წერიალებს ზარი.

ჩვენი წარსული უდაბნოს პგავდა.
დღეს შეეძლო მზესთან თვალის სწორება,
არარა იყო ძველი ცხოვრება
ღუმლისა და ნუხილის გარდა.
დღეს სხვა საუნჯეს აუხადე ფარდა,
კმარა სიმშვიდე და მყუდროება.

ვხედავ, ვმალდები, როგორც ტაძარი,
და სიყვარულის წერიალებს ზარი.

გულმა გახია სათუთი ბაღე,
ეს დღევ ბავშვობის დღეს უბრუნდება,
დღეს წეროების თეთრმა გუნდებმა
ვერცხლის სვეტები ამართეს ცამდე,
ქალწულის მკერდად აკოკრილ ვარდებს
შუქი აცვივა იაგუნდებად.

განათლდა სული, როგორც ტაძარი,
და სიყვარულის წერიალებს ზარი.

გახაოცარი მესმის სიმღერა,
მზე და სინათლე ამოცისკარდა,
მხარზე დამაჯდა ოქროს ნისკარტა
ჩიტი და ყელი გადმოიღერა,
რა საოცარი მესმის სიმღერა,
ეს რა სინათლე ამოცისკარდა!

დღეს სიყვარულის წერიალებს ზარი,
განათლდა სული, როგორც ტაძარი.

სვანური მოტივებიდან

საღამოთი შევლი გადამელობა,
ას წელიწადს მაძებნია კვალი;
მთვარედ მექცა, ვარსკვლავებში შეტომა,
მივდექ ელვის მოგზიგზე სმალით.

სალოცავად ქართველობა მეყოფა,
საფიცავად — შენი თაფლის თვალი.

უშენობით გული დამიმიწდება,
დევის მკლავებს ნაერთმევა ძალა;
კვალდაკარგულს ფეხი გადამიცდება,
გავტყდები და მომაშელებ დალალს;
მთის კაცი ვარ, ხელი ცამდე მიწვდება.
ქარის მუხლით მოგეწევი, ქალავ.

დავინვი და ენგურსა ვთხოვ, მეგობარს,
მომასხუროს მკერდზე წმინდა წყალი.
შენი შუქი ბნელში გადამელობა,
ღრუბელზედაც ენახე შენი კვალი.

საამაყო ქართველობა მეყოფა,
საფიცავად — შენი თაფლის თვალი.

* * *

ქარს ღრუბლების ჯოგი მიჰყავს და,
დაბრუნდება, იქნებ როდის.
შენ ღრუბელი ყოფილიყავ და,
მენაც ქარი ვიქნებოდი.
შენ უშმაზე დაიძინებ და,
მე ხეცს ჩავალ ქარიშხლებით.
თუკი შეგხვდით, ან ვინვიმებთ და,
ანდა სეტყვად დავიშლებით.

დღეა

მზე მთის საფარს ეფარება,
ეზოს მწუხრი ეპარება,
და ჩრდილები ხეთა
ფერად ნისლში იძირება,
აივნიდან იშვირება
მონყენილი დღეა.

* * *

ნელს უთუოდ წერნეტა ღერწამს შევუყვარდები.
აი, თვითონ გვირღია ნელში გადატყვნილი...
აი, თვითონ მაისი მოზეიმე ვარდებით,
თოვლის ფერით, ღვინის ფერით შემოსილი ხეხილი,
აი, თვითონ გვირღია ნელში გადატყვნილი.

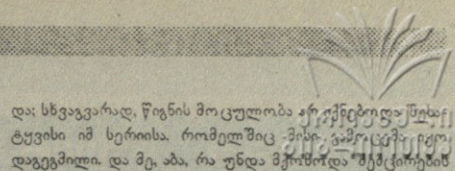
...აი, თითქოს ზომესმა, ნივის გველი მავთული,
შეშარავი ზრიალით მიპქრის ავტომობილი...
მაგრამ ჩემი მანანა? სუროს გადახლართული,
აი, ჩემი ენძელა. ჩემი კარგი დობილი.

ნელს უთუოდ წერიალა ნვიმებს შევუყვარდები,
ნეტავ კიდევ მაპკურა მზე და ცვარი ციური,
ნეტავ დიდხანს მამღერა ქება ამქვეყნიური...
აი, ჩემი ბილიკი, აი, ჩემი ვარდები,
ნელს უთუოდ წერიალა ნვიმებს შევუყვარდები.

ნეტავ კიდევ მალერსა ხოშკაკალას კაკანი,
ავერ კუბო ფერადი, აი, ჩემი აკვანი.
ო, სათქმელო სიმღერავ, ნუკი დამიოკლები,
კიდევ ცოტა და, უცხო ყვავილით მოკვდები.

სასიკვდილოდ მოვედი, მაგრამ დამენანება
ურითმებოდ დავტოვო წვეილი ქრიზანთემები,
სიყვარული უმანკო, ცრემლით მინატოვები.
ეს მეტყველი ტყეები ცვარით დინამება.
სასიკვდილოდ მოვედი, მაგრამ დამენანება,

უსიტყვებოდ დავტოვო ეს მეტყველი ტყეები.
აი, ისევ მეჩვენა, ნივის გველი მავთული,
შეშარავი ზრიალით მიპქრის ავტომობილი.
მაგრამ ჩემი მანანა? სუროს გადახლართული,
აი, ჩემი ენძელა, ჩემი კარგი დობილი.

...რატომ წერით მხოლოდ საუბარში წიგნებს? — ბევრს მოუშარბათ ჩემთვის ასეთი კითხვით. ადვილი ნაღდი პასუხის გაცემა: იმიტომ რომ არის ერთადერთი რამ, რაც შეუძლია მოზრდილ ადამიანს წიგნის არც ნიჭი და არც — სურვილი. მაგრამ თითქმის არც კი სურთ გაგონა, რომ, საერთოდ, მწერლების ორ სრულიად განსხვავებულ ტიპზეა დასაყრდენი: ერთი მოზრდილთათვის წერს, მეორე — ბავშვებისთვის. არიან მწერლები, რომლებსაც ერთი ცელქი ჰქონდათ და — მეორე, მაგრამ მათი რიცხვი ისე დიდია, რომ არის, როგორც ზოგადად, ვინაიდან რიგის, მწერთა წოდებული „მოზრდილი მწერალი“, რომელსაც „მწერალი“ უწოდებენ, სულაც არ არის წოდებული, რიგის საუბარში წიგნებს წერს: მესამე ტიპის მწერლები ასე წარმოუდგენია.

იმთავან ერთი, ვისაც ეს შეუძლია და ახერხებს იდეა, ისაა ბავშვის სინგერი გახლავთ. მას, ეტყობა, ზოგად უსაძინებელი იდეა კიბავს: „მისტიკი სინგერი, რომელიც ბავშვებისთვისაა“; სხვათა შორის, მას ეს სინგერი ზნეობა, სტოკოლმში ნობელის პრემიის მიწისპირა წარმოუქმებელ სიტყვაში, რომლის ციტირებასაც ზოგად ახდენენ. სინგერმა მაშინ დაახლოვებული ასეთი რამ თქვა:

— არის 500 მიწეზე, რომელთა გამოც ბავშვებისთვის დაიწყო წერა, მაგრამ, დროის ეკონომიის მიზნით, მხოლოდ უმთავრესი დავასახელებს:

ბავშვები კითხულობენ წიგნებს და არა — რეცენზიებს;

მათ არ აინტერესებთ, რას ამბობენ კრიტიკოსები;

მათ არ აინტერესებთ ფსიქოლოგია; ისინი ვერ იტანენ სოციალიზმს;

ისინი არ ცდილობენ გაეცნოს და ჯიხისი გაეცნოს;

მათ უწინდებურად სწამთ საიდუმლო, რისა, ანგელოზების ემპატიება, კუდიანები, ჯუჯები, ლოკები, სიტყვები, პუნქტუაცია და სხვა მსგავსი ფიქციური გამოგონებები;

მათ უფროსი სინტერესი ამბები და არა — კომპიუტერები და სპოლიოგები;

წიგნი თუ მოსაწყენია, ისინი ავტორიტეტებს არა — ზოგად არ ჩაუდებენ და დაუფარავად დაიწყებენ მოქმედებას;

ისინი არ მოელოდნენ, რომ მათი საუბარული მწერალი კატორღისაა გადარჩენის სურვილით იცინა, მას ეს რომ ძალშია, ბავშვური იდეები მხოლოდ დიდებსა ქვია — აი, რას ამტკიცებს სინგერი.

დროდადრო სხვა კითხვასაც იძლევიან: „არის კი ბავშვი საუბარში წიგნებს?“

ყოველივე დანარჩენის საღად დამანებელი ზოგადად ბავშვების გამოთქვამდა აზრს, რომ წიგნები ბავშვებისთვის საგანგებოდ სულაც არ უნდა იწერებოდეს. მაგრამ ბავშვებისთვის უნდა მიმართოს, ვინც ასე უწოდებს, ის, ალბათ, უკვე კარგა ხანია, არც ბავშვებს სწავლობს და არც — საბავშვო კლასებს.

ჩვენს ქვეყანაში შეიძლება მოიძიო 2-3 ასეთი გენიოსი ბავშვი, „განათლილი“ და „რობინზონ კრუსო“ ყოველგვარი წინასწარი შეზღუდვის გარეშე, ვინც რომ ათიგონებს, მაგრამ ჩვეულებრივი, ნორმალური ბავშვები კითხვის შესაყარებლად დასაწყისში სხვა წიგნებს მაიკითხვენ ხოლმე. წიგნის სიყვარულის შესივლილობა ადრევე, ლამის დედის რძესთან ერთად, უნდა მოხდეს. ჩვენს დროში ხომ მიიჩნიეს, რომ ყრბებს მოელოდათ მოზრდილთათვის განვითარებული ლიტერატურის, პროზის და პოეზიის, და „აჰაჰაჰა, ცენო“ — სულაც, თავიანთ გულში სხვა ლექსებს მოუწვენენ და „წიგნები ეს, ანაბავთ თქვენ ფერი დაბნეული ქალების?“ ან სხვა, ასევე საუცხოო ლირიკა იყოს.

შეხედულება, თითქმის საუბარული წიგნები საუბარში არ არის, სწორედ ის, „ბავშვური იდეა“, რომელიც ისაა სინგერის აზრით, უფროსებს ახასიათებს.

სხვა კითხვებს შორის, რომლებსაც არცთუ იშვიათად აღეგნენ საუბარული წიგნების ავტორის, ყველაზე გავრცელებული ასეთია: „რა მოეთხოვება კარგ საუბარული წიგნი? როგორი უნდა იყოს იგი?“

რამდენადაც ვიცი, არაფერს კითხულობს: „როგორი უნდა იყოს რომელი? როგორი უნდა იყოს კარგი ლირიკა? როგორი უნდა იყოს რომელი? როგორი უნდა იყოს რომელი?“

როგორი უნდა იყოს კარგი საუბარული წიგნი, — აი, ამის შესახებ კი აუცილებლად სწავლით და სურთ, მისთვის საუბარული რეცეპტი ჰქონდეთ. ამ პასუხის გარდა, რომელიც ვერაფერი მომიუხერხებია იგი კარგი უნდა იყოს — მისი სიკარგე მაშინვე შეიძინება; და იგი კარგია არა — მაშინ, როდესაც მწერალი კარგი საუბარული წიგნების დასაწყისის რომელიმე რეცეპტს დავსაც ცდილობდა, რომელიმე მომიხერხებია, მაგრამ საზოგადოებრივი აზრის პარის მიმართულების შესატყობად თითქმის დაუშვებელი მწერალი, მხოლოდ საშუალო ღირსების ან უფროსი წიგნებს შექმნის, რომელთაც ცოტა რამ ექნებათ საერთო ზელოვნებასთან. გარდა ამისა, მას სხვა

საერთოც ემუქრება — საზოგადოებრივი აზრი სტამბიდან მისი წიგნის გამოცემაზე შეიცვლება. ყველაფერი და მათ შორის — რეცეპტებიც ხომ სწრაფ ცვლილებას ექვემდებარება. სულ რამდენიმე წლის წინ ბავშვებისთვის ზღაპრების და ფანტაზიების შეთავაზება მხოლოდ არასაქმებარ საცდელად კი არა, თითქმის მიუტევებელ ცოდვად მიიჩნეოდა; რეალში იყო საჭირო. ბავშვებს ეკრძალებოდათ ოცნებების სამყაროში ნავარდნი, ისინი მიწაზე უნდა დარჩენილიყვნენ და დასაწყისიდანვე შეეტყუათ, რადგან პროზაული აქ ყველაფერი. ბავშვების შეგებაში დავანა, იმისა, თუ რა მოვლით მათ ამ გასაცოდებულ მიწაზე ყოფილი — აი, რა შეადგენდა თითქმის მწერლის წინდათაწინა მოვალეობას გვიტყვიან: რაც უფრო დროზე გაიგებენ, თუ რაოდენ ძნელია ადამიანობის შენარჩუნება, მით უფრო გამოიწვევს და ცხოვრებისეულ განსაცდელთან საბრძოლველად მათი ძალა აღმოაჩნდებათ. მე კი ყოველთვის მიმაჩნდა, რომ პირიქით იყო: ცოტადენ სიმტკიცეს და ცოტადენ იმედს თავიდანვე თუ შეიძენ, სიმტკიცეს, მათი აღმოცენებისა და მხედველი, უფრო იოლად გაუმკლავდები.

საუბარული ავტორი

ასტრიდ ლინდგრენი

რატომ წერან საუბარული წიგნებს?

ცხადია, ჩვენ იმაზე ვოცნებობთ, რომ ბავშვებს მათი ცხოვრების გარეუბრე ცოტათი მაინც ავაცილოთ თავიდან განკითხვის დღის საყვირების ყურისწამლები ხმა. ჩვენ საბავშვო მწერლების საქმიანობის დაევატე ვოცნებობთ არ გინდა, მომენტის მოთხოვნების კვალობაზე, მათ, აგერ ახლა, ყოველნაირად აიძულონ თავი და მიეცი ძალები „შეგებაში“ დაუყვანს! მოაზრობს, მეორე წამს კი, აქაოდა, ზღაპრები, უცებ, მობუღარული, საყოველთაოდ აღიარებული და ბაღებისთვის აუცილებელი აღმოჩნდა, დიდიდან საღამომდე მათ საწერად მოკურცხლონ კისრისგზით.

მე მიმაჩნია, რომ ბავშვებს, ისევე როგორც დიდებს, აქვთ უფლება, მოეპოვებოდეთ სხვადასხვანაირი წიგნები, ჰყავდეთ მწერლები, რომლებიც მას შექმნიან, რაც სურთ. შესთავაზეთ ბავშვებს წარმატებული ამბები, მაგრამ მიეცით წიგნები, რომლებიც მათ საზოგადოებრივ წიგნებს და ადამიანურ თანგრძნობას გაუღვივებენ, მიეცით წიგნები, რომლებიც მათ ჩვენს ირგვლივ გადმოვილი საოცარი სამყაროს ცოდნის შესძენაში წიგნები, რომლებიც მათ ფანტაზიის გადოსწორი სამყაროში გადამყვანენ. უბოძეთ მათ სიცილი და ცრემლი, სიხარული და წუხილი, დაძაბული მოქმედება და თავგადასავლები.

მოწიფულ მკითხველებს საუბარული წიგნების მიმართ სხვა ბავშვური იდეებიც უნდა ჰქონდეთ. თუ ბავშვი წიგნს აიღებს, წაიკითხავს და ისე გახარდება, რომ არ ჩაეძინება, დეტალურ ანალიზს არც ეცდება, მოწიფული მკითხველი სულ იმის ცდაშია, გაარკვიოს, რა შეეძლო ეგულისხმება მწერალს ამა თუ იმ ადგილით და რატომ არ გულისხმობდა იგი საპირისპიროს, და, ბოლოს და ბოლოს, განა უტყუესი არ იქნებოდა, ნათლად ეთქვა, რასაც გულისხმობდა და, საერთოდ, რატომ არ დაწერა მან სრულიად სხვა წიგნი?

მაგალითად, მრავალი წლის მანძილზე „პეტი გრძელი წიგნის“ რანაირი განმარტება არ მომიხერხებია. „ში ერთმა მანდილოსანმა“, „პეტი“ შესახებ ესეს დაწერა განიზრანა, მაგრამ, ვიდრე მუშაობას შეუდგებოდა, წერილი მომწერა და ამისა, ჩემი წიგნის რომელ ფურცელზე რისი თქმა შეეძლო. მისი აზრით, მე მინდოდა მეტყვა ეს და ეს, ასე და ანაგრად, და ზომი კეთილგონებელი, თავსაინად მიმეწერა რამდენიმე სტრიქონი მისი თეორიების დასადასტურებლად. მე ვუპასუხე, რომ სანამდელიწა არაფერი ამის მსგავსი არ მხერდა მეტყვა, წიგნს, უბრალოდ, საკუთარი სიამოვნებისთვის ვწერდი და იგი ასეთი გამოვიდა, როგორც ეს არის. კარგა ხნის შემდეგ მივიღე წერილი, რომელშიც ეწერა: „მე მაინც დავწერე, რომ თქვენ გულისხმობდით იმას, რასაც ჩემი ანალიზით ვამტკიცებდი. სხვანაირად, არავითარი ესე არ გამომივიღა“.

უფროსებისთვის მთავარია, რომ ესე გამოვიდეს: მათთვის საკმარისი არ არის კითხვით მიღებული უშუალო შთაბეჭდილება, რითაც მიამბი ბავშვები კმაყოფილდებიან. ზრდადარსებული მკითხველები ყველგან მოულოდნელ დაფარულ მოტივებს და ახსნა-განმარტებებს, რომლებიც მწერალს შოკის მდგომარეობაში აგდებენ ერთმა ურნალისტმა, რომელსაც „ჟანალის ქალი როინა“ წაეკითხა, თვლი თვალში გამოყრა და მოთხრა: „შენ თუ იცი, რელიგიური წიგნი რომ დაწერე?“ ვინაიდან სინამდვილეში წიგნი უფრო ტყეში ცხოვრების ნებრე ყაზალების ორი ბრბოს შესახებ მოგვითხრობს, გაკვირვებით ვიკითხე: „რელიგიური? კი მაგრამ — როგორ?“

„დაახ, მატის 12 ყაზალი ჰყავდა. ახლა გაისენე, რამდენი მოწვევ ჰყავდა იესოს? — მასაც თორბეტი ამის გარდა, როინას შობის ღამეს მატისის ცხენ-დარბაზი ორად გაიშა. ზუსტად ასევე გაიშა შუაზე იერუსალიმის ტაძრის კრესტაბელი, როცა ჭარცმულმა ქრისტემ მეექვსე საათზე სული განუტყვა განა ეს დაშაბტყელები საბუთი არ არის?“ უფროსებისთვის ბავშვები გაუფუჭდა, რომ

ცა ყოველგვარი ფანტაზიის მოკლებული ჩემი განმარტება მოისმინა — რომ ტყეში მყოფი თორბეტი კაცი მხოლოდ თავსეხელაღებული ყაზალების ბრბოა და არა — უგამორჩეულესი, წმიდათაწმიდა მოციქულები, რომელთაც უდაბნოში გზა აებნათ. მას იმდენი იმანაც დიდად გაუტრუა, რომ არ დაეთანხმებ, თითქმის მატისის ტყე სინამდვილეში მხოლოდ ადამიანის ცხოვრების სიმბოლო ყოფილიყო და არა — ჩვეულებრივი ტყე.

არცთუ ისე დიდი ხნის წინ „სახურავის ბინადარი კარლსონი“ ასევე იქნა ახსნილ-განმარტებული და თან ეს სადღეობა დისერტაციაში მოხდა. დისერტანტი შევდურ მწერლობაში იკაროსის კომპლექსის სწავლობდა და ხანგრძლივი კვლევა-ძიების შემდეგ იმ დასკვნაზე მივიდა, რომ ეს კომპლექსი არავისში გამოვლენილი ისე სრულად, როგორც მანცადამანც ჩემში არის გამოვლენილი. — აი, ასე! კარლსონი — ეს „ლამაზი, კვიანი და ზომიერად ნაბტყები, სრული გაფურჩქნის ხანაში მყოფი მამაკაცი“, ზურგზე პროპედიტით, ვასატანში სახლებს ზემოთ ჩაუტყუნებულ ციკნა იკაროსუნასავით დაუბრუნდეს, რომ ეთქვათ — კიდევ შემდეგო დაფთანხებული, მაგრამ ამის შემდგომ გაირკვა,

კერძოდ, რა ახასიათებს იკაროსის კომპლექსის მქონე პიროვნებას. პირველ ყოვლისა, ესაა — ძალიან ურენისკენ ლტოლვა; შემდგომ — დიდი სიმაღლიდან ჩამოვარდნისკენ ლტოლვა; ამის გარდა — პირობისკენ სწრაფვა; დაბოლოს, მთავარი შტრინი — ლოგინში ჩასვლებისკენ მიდრეკილება. აი, ასე! მაგრამ სულ ცოტა 75 წელი ხომ მაინც იქნება გასული, რაც მაგას გადავევი; ასე რომ, ამაჰამდ ეგ მომენტი უსაფუძვლოდ უნდა ჩაითვალოს.

რადიკალურ წრეებში საფუძვლიანად იქნა განხილული და მიეღო სიმკაცრით გაიკცხული საბრძოლო ლინებერგიელის საქციელი. ამის მიზეზი ის კი არ იყო, უფლებიკეჟაჟაჟა დაიკარ რომ ააფრიალა, არამედ ის, რომ ასეთი საძაღელი აგრესიული კაპიტალისტი რომ აღმოჩნდა, მაინც რომელი საეკო თვისებების გამო იქცა იგი აგრესიული კაპიტალისტად, არ ვიცი. ყველაზე უფრო, ალბათ, იმის გამო, რომ ზაუნულის ერთ მშენიერი დღეს კახულის კარიბჭესთან დადგა, მეურნე გლეხებს კარებს უღებდა და ამით ხუთიოდ კრონი იშოვა ასეთ გაიძვერა კაპიტალისტებს საუბარული წიგნებში. ცხადია, არაფერი ესაქმებათ.

უკეთესი დღე არც პეტის აყარეს. იგი სულ ახალი გამოჩენილი იყო და უკვე ისე მიესალმნენ, როგორც „ბავშვთა ოთახიდან მოსულ რეგოლუციონერს“, რადიკალის გვიანდელი შეუასებების თანახმად კი, იგი სხვა არავინაა, თუ არა — არქიკაპიტალისტი, რომელიც ირგვლივ იჭრებოდა ფანტას.

არის ბევრი რამ, რისი თქმაც ან ჩადენაც საუბარული წიგნებში ნებადართული არ არის. როცა ისინი უცხო ენებზე ითარგმნება, ამას სულ ბოლოს როდი აღმოაჩენს ხოლმე. ამ დროს აწელები მრავალ აკრძალვას თუ უცნაურობას, რომლებიც, როგორც ცნობილია, არანაირად არ ეხება იმთა, ვინც მოზრდილებისთვის წერს. სანამ ძალზე გამოუცდელი მწერალი ხარ, პროტესტს არ აცხადებ და ყველაფერზე ყაბულს ხარ; ბედნიერებასაც კი განიცდი იმის გამო, რომ შენი წიგნი ახალი განსხვავებულებიანი აუდიტორიისთვის გამოიქცა.

მეც ასეთი დამთმობა გახლდით მაშინ, როცა, ძალზე დიდი ხნის წინ, „პეტი“ საფრანგეთში უნდა გამოსულიყო. ფრანგმა გამომცემელმა შემაჯავებინა, რომ პეტის არავითარი შემთხვევაში არ უნდა აწიოს უზარმაზარი ცენი, მონის კიდევ არა უმავს რა, მაგრამ ამაზე მეტს იგი ვერავითარი შემთხვევაში ვერ დათანხმდებდა. მე ვუწერე, — მწერად იგი, — შეგ დაშვებს კიდევ შეიძლება ჩაუნერგო ისეთი უაზრობა, თითქმის გაგონა მთელ ცენსა წევს მაგრამ ყოველივე ეს, მისი აზრით, გამოწვეულია იმით, რომ შევეცას ომში მონაწილეობა არ მთუდა და ამიტომაც ბავშვები მანდ უფრო მიამბიბა არიან. ფრანგი ბავშვები კი ძალზე რეალისტები არიან და მსგავს რამებს ვერ გადახარზენი.

და ამიტომაც უფი ბრენდასიე მხოლოდ მონის წევს. რეალისტი ფრანგი ბავშვების გემოვნებისთვის ანგარების უკეთ გაწევის მიზნით, პროტესტი არ განმცხადებდა. გამომცემელს ეს კი ვთხოვე, რომ გამოვეზავნა ფოტოსურათი იმ რეალისტი ფრანგი ბავშვისა, რომელსაც თავს ზემოთ გაიშული ბელებით მონი უჭირავს. ასეთ ბავშვს, ყოველ შემთხვევაში, შტანგის სახეობაში მომავალი უზრუნველყოფილი უნდა ჰქონდეს.

ზოგჯერ დაფიქრებები — მოცხენებათ კი გამომცემლებს რამე ბავშვის შესახებ, შევდი იქნება იგი, ფრანგი, თუ — რომელიმე სხვა.

თანდათანობით რაღაც გამოცდილებას შენი იქნე და პროტესტის გამოხატვასაც სწავლობ, „პეტის“ გამოცხადიდან დაახლოებით 30 წლის შემდეგ, როცა საფრანგეთში „სახურავის ბინადარი კარლსონი“ უნდა გამოსულიყო, გამომცემელმა, ისე, სხვათა შორის, მაცნობა, რომ საქმიად მნიშვნელოვანი შემცირებები მომიწვე-

და; სხვაგვარად, წიგნის მოცულობა არ შეიძლება იქნეს იმ სერიისა, რომელშიც „პეტი“ გამოცემული იყო დაგეგმილი. და მე, ამა, რა უნდა მქონოდა შემცირების საწინააღმდეგო?

მე ვუპასუხე, რომ იგი ცდებდა და კონტრაქტის დარღვევა ვითხოვე. კონკრეტული დღეი ქუსლს და ცერს იჭრებოდა, რათა ფენი პატარა მაშინა ჩატეოდით, მაგრამ არ შეიძლება, წიგნებსაც ასე მოექცე. აქ მაშინა ზუსტად ფენის ზომისა უნდა იყოს. სხვაგვარად წიგნი დღის სინათლეს ვერ იხილავს — მეტი — ვცდილობდი, ჩამეგონებინა გამომცემლისთვის. იგი დამეთანხმა, რომ მე, შეიძლება, მართალი ვიყავი და „კარლსონი“ სრული სახით გამოცხადებდა გამომცემელს საკუთარი დიდსულოვნება უფრო აკვირებდა. მოზრდილთათვის დაწერილ წიგნზე რომ მიმდგარიყო. საქმე, ცხადია, რა იმე შემოკლებულ სიტყვას, ამა, ვინ დაძარცვდა. მაგრამ ამქერად დაპარაკი ისეთ უმნიშვნელო რამეზე იყო, როგორიც საუბარული წიგნი, და ღირდა კი ამის გამო ხმაოვრის ატანა?

მე მგონია, რომ ამერიკელ ბავშვებს, დროდადრო, ზუსტად ისევე ჩამოსდით წიგნები, როგორც სხვა ცეროდენებს. მაგრამ იმ-ურ წიგნებში სიტყვა „წიგნების“ ხსენება არავითარ შემთხვევაში არ შეიძლება, ახლა მდგომარეობა შეიძლება შეიცვალა, მაგრამ ოც წლის წინ, როცა ამერიკაში „მადიას“ გამოცემას აპირებდნენ, მთელი თავი გამოკოვებს „წიგნების“ უაღვილო ხსენების გამო. ცხვირში გაკვეთილი ბარდის მარცვლის გამოხატვას და ექმთან მიმავალი ლისაბეტი, მადიას პატარა და-იყო, გზად ლინუს — იდას ეზოში შეივლის, სადაც შარინ თანატოლს — მატისს გადაუყრება. მატისს პენდიციტის ოპერაციის შემდეგ მუცელზე დარჩენილი ნაარგივით მოაქვს თავი; მაშინ, სამაგიეროდ, ლისაბეტი ცხვირში გაკვეთილი ბარდის მარცვლით ეცდება წაჭარბებას — „გასკდი გულზე, აი, შენ კი არა გაქვსო?“. მაგრამ ბარდა მატისზე შთაბეჭდილებას ვერ მოახდენს. — დიდი ამბავი! ბარდით მთელი ცხვირის გამოტენა შემიძლიაო! — დაბეჭთებით განაცხადებს იგი.

და აი, მაშინ წარმოთქვამს ლისაბეტი თავის მოუტყვებელ რეპლიკას, რის გამოც ამერიკაში იძულებული გახდებიან. თავი მთლიანად ამოიღონ — „მთელ ცხვირს ბარდის მარცვლებით როგორ გამოიტენი, იგი უკვე წიგნებითა გაქვს სასე, შე წიგნითაო, შენაო!“

აი, საუბარული წიგნებთან დაკავშირებული ამერიკული მეტისმეტი წესიერების სხვა მაგალითი. მე ვწერდი სამი წლის ლოტზე, რომელიც შუოთისთვის ქუჩაზე ცხოვრობდა. პაწა სულელმა გოგონამ შემოხვევით გაიგონა — წვიმა და ნაკელი თუ საძირისი უნდა გაიზარდოს და ისეთი დიდი გახდეს, როგორც მისი ძმები და დები არიან. ამიტომ წვიმან დღეს ნაკელის გროვასე აფრება ზოლზე. მხოლოდ უნდა და ნაკელი თუა საძირისი, ლოტზე ხომ იოლად უნდა გაიზარდოს!

როცა ამერიკაში შესრულებული თარგმანის ტექსტი გადასახედად მივიღე, აღმოჩნდა, რომ ლოტე „roffen leaves“-ის (დამაალი ფოთლების) გროვასე ამგრაფიყო. ეს საშაოდ დიდ უაზრობად მეჩვენა და წერილობით ვიკითხე. ნეთუ, ამერიკელმა ბავშვმა, დამაალი ფოთლების გარდა, მართლა არ იცინა სხვა სასუქი, რომელიც ზრდას ხელს უწყობს? ეს თუ ასეა, მაშინ ამერიკული მიწათმოქმედების ფსიკაიკი ყოფილა-მეთქი.

ზოგჯერ პროტესტი ქრის — ჩემი ნაკელის გროვა მე დამიტოვეს. სამართლიანობისთვის უნდა ითქვას, რომ შევდურ თუ უცხოურ საუბარული წიგნებში სულ რაღაც ორი ათეული წლის მანძილზე გამოხატვის თავისუფლება არანაშუად იმტავა. ახლა შეიძლება ისეთი რამ დაწერო, რაც 40-50-იან წლებში საუბარული წიგნის დარგის ავტორიტეტებს შეაძრწუნებდა.

რატომ წერენ საუბარული წიგნებს? უფრო ზუსტი იქნება, თუ ვიკითხავთ: ვისთვის წერენ საბავშვო წიგნებს? არა — კრიტიკოსებისთვის, გამომცემლებისთვის და მასწავლებლებისთვის, არა — ბიბლიოთეკარებისთვის, ლიტერატურათმცოდნეებისთვის და ხარისხის მაჩვენებლისთვის, არა — ცესიტებისთვის, სხვა ამხსნელ-განმარტებებისთვის და მოყვარულებისთვის, თუმცა ზოგჯერ ასეთი შთაბეჭდილება იქნება, ზემოთ ჩამოთვლილთა წინაშე საუბარული ლიტერატურა ხომ ვალშია იმის გამო, რომ ისინი მგზნებარე ენთუზიაზმით უფასოდებელ სამსახურს უწევდნენ საუბარული წიგნს და მისი დაბალი სტატუსის ამაღლებას ცდილობდნენ. მაგრამ წიგნები, ამ ენთუზიაზმს გარდა, სხვას რომ არავის არ წაეკითხა, მე, ყოველ შემთხვევაში, წერას ერთი წლის, ერთი თვის, ერთი კვირის შემდეგ კი არა, — იმწამსდევ დაგანებებლად თავს მაგრამ, მაღლობა ღმერთს, არის მკითხველთა სხვა აუდიტორია — ნამდვილი, შესანიშნავი, საოცრად ალტაცებული არიან ბავშვები არიან ბავშვები, რომლებიც, საკუთარი წარმოსახვის წყალობით, მუდამაჰამს მზად არიან, წიგნის მწერი სიტყვები გადასხვაფერონ თვით მწერლისთვისაც უცნობ ტიპობის იდეულად წაუკლებად, სადაც ისინი თავისუფლად და ხალისით ემგობრებიან გამოგონილ, თითქმის სისხლისგან და ხორცისგან შექმნილ მოყვასთ.

უფროსებისთვის ეს წალკატი შეუღწევია, ვინაიდან არც ერთ მათგანს (და თვით მწერლებსაც კი) არ გააჩნია მისი გასაღები. ოდესღაც იგი მათ მქონდათ, ოდესღაც ისინი თვითონ იყვნენ ბავშვები; შემდგომ კი როგორღაც დაეკარგათ.

თარგმანი

პეტანა როლონია

პესივისტური გოდება

1. ნიკოლოზ მიწისფლის წერილი მანია ეკლექტიკური. უფრო სწორად კი გაბუნდოვებული აზროვნების ნიმუში. მიწისფლი ცნო ახალი საქართველო, თითქმის ახალ პოზიციაზე დგას. მაგრამ შინაგანად გრძნობს, რომ სწორი არჩევანი ვერ გააკეთა. წერილი თითქმის პოეზიასეა დაწერილი. მაგრამ მასზე თითქმის არაფერი ნათქვამი. სრულდებით არა ჩანს, რა დაინახა სტამბოლში ყოფნისას ახალი პოეზიაში. რატომ პოინა რომ პოეზიაში ჩამორჩენილი არ იყო (ეს რა შეადარა?). ერთი კი დაუნახავს (შეუძლებელი იყო ამის არ დაინახვა) — „უკანასკნელი ხუთი წელი დახურულ ყუთში გზავნათ“. ამ თვალსაზრისით, ალბათ, პერსპექტივაც წარმოესახა და შეძრწუნდა.

2. სამწუხაროდ, არ ვიცი ადრინდელ პოლემიკას. წერილში კი ნემზე ურთოდ უსიამოვნო შთაბეჭდილება დატოვა. სიბრალული აღიქმდა. სადავოდ მოუყვანია თავი ბოლშევიკური ემაოტისაკენ მიმავალ კაცს. ტრაგიკული წერილია.

3. „ჩვენთა უკეთურებათათვის“ დამსჯელი ღმერთი არაფერ შუაშია. როდესაც დღევანდელ უმბიძეს მღვდლობობაზე ვლაპარაკობთ (ახე გაეგება). უნდა გავსხენოთ. საიდან მოვდივართ. კომუნისტებმა 70 წლის ბატონობის მანძილზე უცხოობადად დაასვეს დადი ადამიანებს. მაინც შეძლეს გამოეყვანათ ადამიანის ახალი ჯიშის, „ახალი წრთობისა“. ეს „წრთობა“ ყველას შეეძლო (არ შეიძლებოდა, არ შეეძლოდა). თაობები უნდა. ყოველ შემთხვევაში, თაობა მაინც, სწორ გზაზე გასვლას (ბიბლიური მოსე გაუცხენოთ. 40 წელი რომ ატარა ებრაელები აღიქმულ ქვეყანაში მისხველვად).

4. წერილი განწირული კაცის მიერ არის დაწერილი. ბოლოდღეობა იგი ისეთი უკუნი პესიმიზმით რომ ისე ჩანს, ავტორის სამეგალი მამრაც არ იქნებოდა, ბოლშევიკებს რომ გადარჩენოდა. კომუნისტებთან შერიგებული. მათ პოზიციაზე დამდგარი ნ.მიწისფლისეული ხედავს საქართველოს ბედუკუდმართობისა შინაგანად კარდინალურად განსხვავდება ილიასეული, აკაკისეული ავბედითობის კრიტიკისაგან. ნ.მიწისფლის კარგად ესმის ხაზარეთ ფაქტორის უდიდესი მნიშვნელობა ჩვენთვის. კართველებისათვის. მაგრამ ჩვენი აქტივობა ნუთუ იმ ჯიშის აქტივობაა. უფის რომ დაადგამენ?

5. ნ.მიწისფლისთვის საქართველოს მომავალი სრული სიბნელითაა მოცული. გზა-სგადაცდენილი კაცი სრული უპერსპექტივობის გრძნობითაა შეპყრობილი და, უბრალოდ, უკეთურ აზრებს აჟღერებს. წერს, რომ სჯერა ქართული პოეტური ინტუიციის. პოეტისთვის უფრო ქვევით კი ამბობს — „ეს საუკუნე ვერ მისცემს საქართველოს ვერც ერთ პოეტს. ვერც ერთ ჭეშმარიტ მწერალს...“ (თითქმის სხვა განზომილებაში ცხოვრობს. სხვას რომ თავი დაგანებოთ. უკვე „შემდგარი“ გადაკტიონი ავიწყდება. ან იქნებ ეულის ეშინა... არ უნდა შეუდაროს. — არ კი მახსოვს. ეული უკვე ეულობდა?)

წერილი პირდაპირ მაგნა უკეთური აზრების ხმირავდით. რუსთაველი ან ქართველი არ იყო. თუ ქართველი იყო ყოველივე ეს (თხულებსაზე დაბარაკი) საიდანაც აიღოთ. მერე მიდის: „უშვილო-სნობა და ბერწობა საქართველოსი“. ამოკლებული იყო საქართველო შინაგან აქტივობას და მოკლებული იყო მამასადამე შემოქმედების გენიასაც...

ერთი სიტყვით. წერილი დაწერილია გაუბედურებული კაცის მიერ. უამთა სიკვამლის გამო მაციდს რომ შეეკერია და მერე ხსნის გზად პესიმიზმური გოდება აურჩევია.

ჯუმაბერ ოდიშელი
1994.10.11.

ნოზარ ჯუმაბაძე, თენგიზ აბულაძე და თამაზ გომილაშვილი
კინოფილმზე - „მე, გზამი, ილიკო და ილიკოვნი“ - მუშაობის დროს.

სიმაართლით იარა

არიან ადამიანები, რომელთაც ძალზე მძიმედ უზამთრდებათ ზოლზე, სითბოთი გამორჩეულებმა არ იციან კარს მომდგარ სიცივის რა მოუხერხონ, თადარიგი წინასწარ როგორ დაიჭირონ. პრინციპების ერთგულებს გამო ადრე განცდილი ტკივილები ახლა, გარდუვალი ყინვების მოლოდინში, თითქმის კიდევ უფრო მეტად უმძაფრდებათ.

ეს ზამთარი თამაზ გომელაურს უკვე ვეღარაფერს დააკლბს.

წავიდა.

— ხუთ საღამო მიმავალი მახსოვს ხუთ „დროში იწვიდა“ — ვილაცისთვის უნდა აეხსნა, ვაეზარებინა საქვეყნო და არა საპირადო თავისი ახალი ჩანაფიქრი, რომელსაც ძალზე იშვიათად ეწერა განხორციელება.

შრავალი იმდენი გაცრუების მიუხედავად, მაინც საკმაოდ ბევრის გაკეთება მოასწრო. ბევრი რამ გადაიტანა — ჯერ უნივერსიტეტში მოწაფე მოუყვდა, მერე — სათაფრანებელი მასწავლებელი.

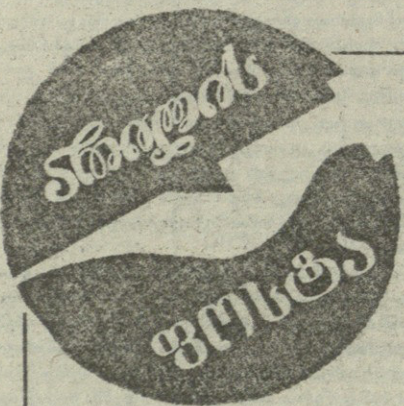
ახლა ისიც მიდის.

ამ საზარელ დროში, როცა სიკვდილი ასე ლაღად დათარეშობს ჩვენს გარშემო, ეტყობა, თამაზ გომელაურის მზაკვი ადამიანებისთვის უსაფრთხო ადგილი თითქმის აღარსადა რჩება. — თავაშვებული სიბნელის მოდგმ მოვარდება, მასაც და მის ერთადერთ ნუგეშსაც უღვთოდ გადათუდავს და უკანმოუხედავად გაიქცევა ღარულად.

თამაზ გომელაურის გამოწერილი ნიკა უკვე დიდი ბიჭია, ლამის ბიძამისის სიმაღლე. დღეს თუ ხვალ, თუ ჩვენც ვივარგეთ, წამოდგება, სიარულს თავიდან ისწავლის. საგულად ბიძამისის მაღალი სულიერება და კაცობის წადგება. მას ამის შეხსენება არა სჭირდება, მაგრამ სხვებს კი უნდა გვახსოვდეს. თამაზ გომელაურის მსგავს კაცები ბევრი როდი დარჩნენ. მათ სიკვდილამდეც სჭირდებათ გაფრთხილება.

მე კი, ჩემო თამაზ, „ვედრებაზე“ მუშაობისას, ჭეშმარიტი შემოქმედებითი წვით განცდილი ბედნიერების დღეებში როგორც იყავი, ისეთს გავიხსენებ: თენგიზ აბულაძე და შენ კინოსტუდიის ძველი შენობიდან გამოღიზიან, მარჯვნივ გაუხევეთ და ქუჩას გაუყვებით. ირგვლივ თითქმის ვერაფერს ამჩნევთ — ვაჟს დიდ სულს ეხმანებით, ხაღს გადაივლით და გზას გააგრძელებთ...

პანტაზა როდონიძე

გამითხველი საზოგადოება უმთა მავთარაპის იცნობს, როგორც ღირიკული ლექსების ავტორს. ეს მისი ღვაპიუბია ავბლიცისტურ მანარში. როგორც ჩანს, გულით სამთაველი თაგად აოულვბს მანარსაც და ფორმასაც.

უმთა მავთარაპი

აიტანს საქართველო?!

მტერი მტერსა ვერას ავნებს,
რომე კაცი თავსა ივნებს.

რუსთაველი

უჭირს.
დიდ-პატარას უჭირს.
ეჭმის უჭირს.
მასწავლებელს უჭირს.
აქადემიკოსს უჭირს.
პოეტს უჭირს.
მოხუცს უჭირს და
ახალგაზრდას უჭირს.
უჭირს.
მიდიან.
მიდიან სწავლულები.
მიდიან მშენებლები.
მიდიან მხატვრები.
მუსიკოსები მიდიან,
სპორტსმენები მიდიან...
აიტანს, საქართველო დილია.
მიდიან.
მიდიან სამუშაოდ.
მიდიან სასწავლებლად.
მიდიან საყაზროდ.
მიდიან სავაჭროდ.
„საგრილოდ“ მიდიან...
აიტანს საქართველო,
საქართველო დილია.
ჰყიდიან.
ყველაფერს ჰყიდიან.
მიწა-წყალს ჰყიდიან.
სიწლისს ჰყიდიან
და ნამუსს ჰყიდიან.

სპილენძს ჰყიდიან
და ოქროს ჰყიდიან.
ლაინერებს ჰყიდიან.
ტელეფონის ხაზებს ჰყიდიან.
მუზეუმის ექსპონატებს ჰყიდიან.
ხეობებს ჰყიდიან და
წყაროებს ჰყიდიან.
საფლავებს ჰყიდიან.
კუბოს სახურავებს ჰყიდიან.
სხეულს ჰყიდიან.
თავმოყვარეობას ჰყიდიან.
აიტანს, საქართველო დილია.
ძარცვავენ.
ეკლესიებს ძარცვავენ,
მუზეუმებს ძარცვავენ.
გამდიდრება უნდათ
დღესვე, ახლავე.
საავადმყოფოებს ძარცვავენ,
საბავშვო ბაღებს ძარცვავენ,
მეცნიერებს ძარცვავენ,
ჭირისუფალს ძარცვავენ,
შინაურებს ძარცვავენ...
გამდიდრება უნდათ
დღესვე, ახლავე.

არა გყავთ დედები?
არა გყავთ მამები?
არა გყავთ შვილები?
— ეს მიკვირს.
რამდენ ხანს აპირებთ
სიცოცხლეს,
ეს მიკვირს.
საიდან მოხვედით
ამდენი მეკვლეები.
ბურს როგორა ჰამთ
სისხლიანი ხელებით.
არაეინ გესიზმრებათ?
არაეინ გიყვართ?
საიდან მოხვედით,
საითეინ მიხვალთ?!

ეშმაკმა ჩაგაბათ
უცნაურ ფერხულში.
თავს ვეღარ აღწევთ
ველურ როკვას.
განრიგებს ადგენთ,
ვინ როდის მოკლათ.
უბანი უბანს ებრძვის
და ქუჩა — ქუჩას,

და ყველაზე კარგ შვილებს
უკლავს.
ვაი, გაყიდულთ თაობავ,
ვაი, გაბრიყვებულთ თაობავ.
არ იციოთ,
რა მალე მოგივათ
ზამთარი,
რამდენი გაეყავი დაიღუპა
მართალი.
რამდენი ოჯახი
არაფრისთვის დაობლდა.
ვაი, დაღუპულთ თაობავ!

მოხდა სასწაული
და, ვთქვათ, გადარჩით:
რას მოუყვებით
სიბერეში პატარებს?
ვინ როდის მოაღრჩევთ,
ვინ როდის დაკალით?
ვინ როგორ გამარცხეთ,
ღრო როგორ ატარეთ?
ვის რჩება სამშობლო
გაყიდულ-გამარცხული?
ვის რჩება სამშობლოს
აწმყო და წარსული?

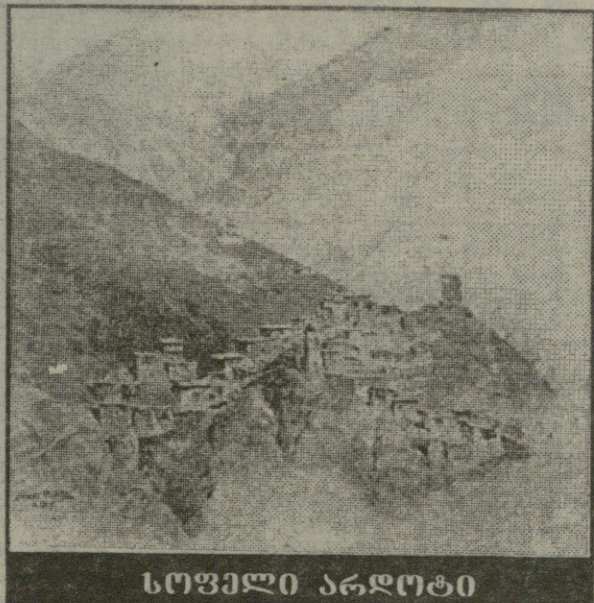
ვილაც ნავთს ასხამს,
ცეცხლს უფრო აჩაღებს.
რჩება საქართველო
მკვლელებს და ყაჩაღებს.
უცხო თესლს,
რომელსაც ეს შუღლი ახარებ
გვიყურებს და ლამის
ხმამაღლა ნარხარებს.

აღარც ზრდილობაა და
აღარც რილია.
აღარც ქარხანაა
და აღარც ხილია.
მიდის,
ვისაც ჭკუა უჭირს,
ვისაც მუხლი ერჩის.
მიდიან, მიდიან...
აიტანს საქართველო?
საქართველო დილია?!

ეთნოგრაფია

მსოფლიოში ძველად მთა მდებარეობდა ეთნოგრაფიულ და ეთნო-ფიზიკურ ტრადიციებით მდიდარი ქართული და რუსული ეთნოგრაფიული რეგიონი, რომელიც კავკასიას, კავკასიის მაღალ-მთიანეთს ხალხთა მდიდარი ფოლკლორი და რელიგიური ზნეობაობა მუდამ აღმავ-და ლინგვისტიკის, ეთნოგრაფიისა და ხალხური სიტყვი-რების მკვლევართა მათგან მნიშვნელოვან ნაწილს შეადგენდა.

კავკასიელი ხალხების წარმომადგენლის, მათი სუ-ლიანი მრავალ, კულტურის, ის-ტორიისა და ენების შესავ-ლით განსაკუთრებით გამოი-ჩენილი XIX საუკუნეში მთა-პაჟა ბერძენული მემკვიდრეობა.

სოფელი არდოტი

ბერძენული მემკვიდრეობა კავკასიის მემკვიდრეობა და კავკასია

1901 წელს ლაიპციგში გერმანულ ენაზე გამოიცა გერმანული მოგზაურისა და მეცნიერის გოტფრიდ მერცხერის წიგნი „კავკასიის მდიდარი მემკვიდრეობა“ („Aus den Hochregionen des Kaukasus“) ორ ტომად. მთლიანად ტომი დახლოებით ათასი გვერდია. წიგ-ნის ავტორი საუბრობს მდიდარი მემკვიდრეობის შესახებ, რომელიც გერმანულ, ფრანგულ, ინგლისურ და რუსულ ენაზეა აღწერილი. უსათუოდ აღნიშნავს, რომ გერ-მანული მეცნიერი ყველაზე მეტი ინტერესით მოკიდე-ბოდა ქართულ წყაროებს, როგორცაა „ქართლის ცხო-ვრება“, ვახუშტის ქრონიკები და სხვ.

თხზულებაში თავმოყრილი მთელი ამ ზღვა მეცნი-ერულ მასალას ბუნებრივად ერთიან მერცხერის უშუალო დაკვირვებები და მოგზაურობის შთაბეჭდი-ლები.

ნამუშაო იწყება ავტორისეული წინასიტყვაო-ბით, რომელსაც მოსდევს ზოგადი ჩანაწერი შესავ-ლი, სადაც იგი მსჯელობს წიგნის მიზანდასახულობა-ზე. მისი აზრით, გერმანული სპეციალისტებისა და მკვლევართა ფართო წრისათვის აუცილებელი იყო ისეთი მნიშვნელოვანი და საინტერესო რეგიონის გა-ცნობა, როგორც კავკასია.

თხზულება დაყოფილია თავებად. პირველი, სა-მაოდ მოზრდილი თავი ეძღვნება კავკასიის მაღალ-მთიანეთის გეოლოგიურ დახასიათებას. მერცხერის დაწვრილებით აღწერს მთების ორგანიზაციას და ტე-ქტონიკას დიდძალ და საინტერესო მასალას გავრე-ქიანების ქიმიური შედგენილობის შესახებ. შენიშნავს, რომ კავკასიის მაღალმთიანეთის ცალკეულ მხარეებ-ში სხვადასხვა კლიმატური პირობებია, რის დასტუ-რადაც იმეორებს აბიზისა და მაიბის თხზულებებს, ვესელისეის წიგნს „რუსეთის კლიმატი“ და 1886 წელს ლონდონში ინგლისურ ენაზე გამოცემულ ნაშ-რომს „კავკასიის ალპები“.

წიგნს სამხედრო-გეოგრაფიული თვალსაზრი-სით განსაკუთრებულ ღირებულება და პრაქტიკულ და-ნიშნულებას სძენს თხზულების მეორე თავი — „კა-ვკასიის უღელტეხილები“. მერცხერი გამოყოფს კა-ვკასიონზე გადასასვლელების ორ ჯგუფს. პირველ ჯგუფს მიაკუთვნებს იმ უღელტეხილებს, რომლებიც მდებარეობენ 3000 მეტრს ქვემოთ ზღვის დონიდან. ესენია ჯვრის, მაიბის, რიკის და სხვა უღელტე-ხილები. მათგან ქედზე მდებარე უღელტეხილების დიდი ნაწილი მდებარეობს თოვლის მარადიული სა-ფარის ზემოთ. კავკასიაში ამ გადასასვლელებით მკაცრად სარგებლობენ, ისევე როგორც ევროპაში ალპების მტკიცე უღელტეხილებით — წერს ავ-ტორი. მერცხერი დაწვრილებით აღწერს ოსეთის გადასასვლელის ბუნებრივ-გეოგრაფიულ მდებარეო-ბას და იმ ხეობას, რომელიც უშუალოდ რიონის სათა-ვის ჩრდილოეთით მდებარეობს.

წიგნი განსაკუთრებული სიზუსტით არის აღწე-რილი აფხაზეთის გადასასვლელები ჩრდილოეთ კა-ვკასიაში.

აღმოსავლეთ კავკასიის უღელტეხილების აღწე-რისას ავტორი შენიშნავს, რომ ხევსურეთის გადასა-სვლელები ზღვის დონიდან ძალზე მაღალია და, ამე-დროულად, ეროვნობები (საძეგ — 2932 მ. აწუნტა — 3570 მ. და სხვ.). მერცხერი იქვე შენიშნავს, რომ ჩრდილო-აღმოსავლეთი ხევსურეთი (მეცო-არდო-ს ხეობა) გარესამყაროს უკავშირდებოდა უშუალოდ სამი უღელტეხილით: ანატოლის (2603

მ.), დათის ჯვრის (2667 მ.) და მათურის (2751 მ.) გადასასვლელებით.

კავკასიონის 86 უღელტეხილს გერმანული სამ ნაწილად ჰყოფს. ცალ-ცალკე წარმოდგენილი დასა-ვლეთის, აღმოსავლეთის და ცენტრალური მაღალმთი-ანეთის გადასასვლელები.

თხზულებაში განსაკუთრებით საინტერესოა მე-რცხერის მსჯელობა მთის ძველად მისახველი საფეხების განლაგებაზე. ავტორი ხაზს უსვამს ადგი-ლობრივი მოსახლეობის არქაულ ყოფას და აღნიშ-ნავს, რომ ევროპული კულტურა ამ მხარეში ჯერაც არ შესულა, რადგან ისინი თავიანთ ვიწრო ხეობებში ჯერაც მკვიდრად არიან ჩაკეტილი.

ნამუშაოს მეორე თავის სათაურია „კავკასიის ალპები მეცნიერებისათვის“. ავტორი ამ თე-მას არაერთხელ უბრუნდება. მერცხერს კავკასიის მთიანეთის მხოლოდ ეთნოგრაფიული ყოფისა და ის-ტორიის შესასწავლად, გარდა უშუალო პირადი დაკ-ვირვებებისა, გამოუყენებია 111 სახელმძღვანელო, მი-რიტადა, გერმანულ ენაზე დათარგმნებულია. მას უსა-რგებლია, აგრეთვე, ფრანგულ და ინგლისურ ენებზე გამოცემული ნამუშაოებიც. უნდა ვივარაუდოთ, რომ იგი რუსულ ენაზეც კარგად ფლობდა.

ავტორი კავკასიელი ხალხების წეს-ჩვეულებე-ბისა და ისტორიის აღწერას მათი წარმოშობის მი-თხრობით გადმოცემის გატანით იწყებს. შემდეგ მკი-თხვევს მთიანობის არგონავტების პოპულარულ მითურ მოგზაურობაზე კავკასიაში. პირველი — მი-რანის თქმულებას და ამ მითთან დაკავშირებულ საი-ნტერესო თვალსაზრისსაც აყენებს.

გერმანული მეცნიერი ქართულ ისტორიულ წყა-რებს ყოველთვის როდი ეყრდნობა სრული ნდობით. ასე მაგალითად, ის შენიშნავს, რომ ქართული წყარო-ები ზოგჯერ წინააღმდეგობაშია სპარსულ და სომ-ხურ დოკუმენტებთან, ასეთი რამ ისტორიოგრაფი-აში სრულიად არ არის მოულოდნელი, მხოლოდ ქვეყნების სწორად მტყუნება და ურთიერთდაპირისა-რებული პოლიტიკის, აგრეთვე, ისტორიკოსთა ტენ-დენციურობის გამო.

„ქართული ხალხი, — წერს მერცხერი, — ისევე როგორც სომხები, თავის ჩამომავლობას ნოეს უკავშირებს“.

ქართულ ქრონიკებზე დაყრდნობით მერცხე-რი წერს, რომ ქვეყნის სახელი „საქართველო“ მიე-თითება იმ მცხოვრებ ხალხის მითურ წარმოშობა-ზე. ნოეს შვილი, როგორც ბიბლიიდან არის ცნობილი, იყო იაფეტი. იაფეტის ჩამომავალია თარგამისი, რომ-ლის ძეც იყო ქართლოსი — ქართველთა მითური წინაპარი და აქედან მიიღო ქვეყანა სახელწოდება — „საქართველო“.

გერმანული მეცნიერი სხვადასხვა ისტორიულ წყაროებზე დაყრდნობით ასკვნის, რომ ზოგიერთი ქართველი ტომი მცირე აზიიდან კავკასიაში დაას-ვლებით 33 საუკუნის წინ მოვიდა.

ავტორი ცდილობს დაადგინოს სიტყვა „ბერია-“ „ივერიის“ ეტიმოლოგია. მეცნიერს თავის წიგნი გა-მოყენებული აქვს, აგრეთვე, ძველი სომხური ისტორი-კისის მოსე ხორენეცის ყალბი ისტორიული ცნობები საქართველოს შესახებ.

დიდ ქართველურ ხალხთა ოჯახს (Die grosse Kartwelische Volkerfamilie) გოტფრიდ მერცხერი ყოფს ხუთ ჯგუფად. ესენია: ლაზები, მეგრელები, იმე-

რლები, გურულები და საკუთრივ ქართველები. ხოლო სხვანაირად, ავტორს და თუშ-ფშა-ხევსურებს ავ-ტორი ცალკე საუბრობს. რასაკვირველია, გერმანული მეცნიერის კლასიფიკაცია არაზუსტია. ჯერ ერთი, ფრაზა „საკუთრივ ქართველები“ სასეხებით უადგი-ლოა. ლაზები, მეგრელები, იმერლები და გურულები, ყველანი (ქართველური) ქართული მოდგმის ტომები არიან. მეორეც, მერცხერის კლასიფიკაციით ქარ-ველურ ხალხთა ოჯახში არ მოიხსენიებიან კახელები, ინგილები, მესხები, ჯავახები. შესაძლებელია, ავტო-რი მათ ქართულელებთან ერთად „საკუთრივ ქართვე-ლებში“ გულისხმობდა.

ნამუშაოში გოტფრიდ მერცხერის სათითაოდ აღწერს ყოველი ქართველური ტომის განსახლებისა და ყოფა-ცხოვრების სურათს.

ოცი ათასი ლაზი ცხოვრობს შავ ზღვასა და მდინარე ვორკის შორის ტრაპიზონამდე. შესაძლოა ისინი თურქების სხვა რეგიონებშიც ცხოვრობდნენ, — წერს გერმანული ავტორი, — მათი ენა, რომელშიც მრავალი თურქული ტერმინია უკვე დამკვიდრებული, ძალიან ჰგავს მეგრულს.

გოტფრიდ მერცხერი ქართველურ ენათა ხუთ ჯგუფს გამოყოფს: ქართულს, მეგრულს, ლაზურს, სვანურსა და ხევსურულს. რასაკვირველია, გერმანე-ლი მეცნიერი აქ ცდება. ხევსურული მეტყველება, მა-რთადა, სავსებით არის დამოკიდებული სალიტე-რატურო ქართული ენისაგან, მაგრამ, იგი მაინც არ არის ენა, ის ქართული ენის დიალექტია. თუმცა, ნაშ-რომის მეორე ტომში, სადაც ავტორი დაწვრილებით აღწერს ხევსურეთისა და იმ მცხოვრები ხალხის ეთ-ნოგრაფიულ ყოფას, სახებით სამართლიანად შენიშ-ნავს, რომ ხევსურული ძველი ქართული ენის ნაირსა-ხეობაა.

მერცხერი განსაკუთრებულ ყურადღებას უთ-მობს ოსებს. ავტორი აღწერს კავკასიაში მათი განსა-ხლების არეალს და მიუთითებს, რომ ოსები არიან არა კავკასიური წარმოშობის, არამედ ირანული მოდგმის ხალხი. გერმანულ მეცნიერს მოჰყავს ის ლეგენდები და ისტორიული ცნობები, თუ როგორ მოვიდნენ ოსები კავკასიაში. ბოლოს ასკვნის, რომ ოსები ჩრდილოეთ კავკასიაში პირველად ჩვეს წელთაღიგნებამდე VII ს-ში გამოჩნდნენ. ავტორი განიხილავს სიტყვა ოსე-თის ეტიმოლოგიას.

გოტფრიდ მერცხერი ოსურ ტომიანობებზე მსჯელობისას იმეორებს სხვადასხვა ლინგვისტების დასკვნებს და წერს, რომ „ლარიალი“ („ლარიალი“) ნიშნავს „ლანთის კარს“. ავტორის აზრით, თვით სახელწოდება „ლარიალი“ იყო სოფელი სახელი ყველა იმ ხალხებისა, რომლებიც აზიიდან შემოვიდნენ ჩრდი-ლოეთ კავკასიაში — ხაზარები, სკიფები, კიმერიელები და სხვ.

სოვერენის, რიზენის, მილერის, ჰუმბოლტის ნაშ-რობებზე დაყრდნობით მერცხერი მსჯელობს ოსური ენის შესახებ. ოსური ენა არ ჰგავს არც ერთ კავკასიურ ენას, — შენიშნავს მერცხერი და დასძენს, რომ იგი შედის ინდოევროპული ენების ირანულ ჯგუფში.

მიუხედავად ღრმა პუნქტუალობისა, თხრობის დროს ავტორი ყოველთვის ვერ იმეორებს ზომიერებას.

როდის გამოჩნდნენ ოსები კავკასიონის სამხრეთ ფერდობებზე? გერმანული კავკასიოლოგი გარკვევით პასუხობს, რომ საშუალო საუკუნეებში ჩერქეზებსა დასავლეთ ნაწილში ოსები თავიანთი საცხოვრებელი ადგილებიდან კავკასიონის სამხრეთ ფერდობებზე გა-დარქვეს. მაგრამ ეს გადაადგილება მოხდა გვიან, მხო-ლოდ მას შემდეგ, რაც ოსებმა იქიდან დევლების ქარ-თული ტომი თავიანთი სამკიდროდან განდევნეს და მათ მიწებზე დასახლდნენ.

ურთიერთგამომრიცხავ და დაუსაბუთებელ ცნო-ბებს გვაწვდის მერცხერის ჩვენების შესახებ. იმის გამო, რომ ძველი გეოგრაფები კავკასიულ ხალხებს შორის არ მოიხსენიებენ ჩვენებს, მერცხერი უსა-ფუძვლოდ თვლის, რომ ისინი არ უნდა განეკუთვნე-ბოდნენ კავკასიურ მოდგმას. თუმცა, იქვე წინააღმდე-გობაში ვარდება. მიუხედავად ლინგვისტურ ნამუშაუ-ზე დაყრდნობით აღიარებს, რომ ჩვენური ენა სახლო-ვეს ამჟღავნებს კავკასიურ და, კერძოდ, ლეზგიურ ენებთან.

კულტურულ-ეკონომიკური თვალსაზრისით, თბილისი განსაკუთრებული მისია აკისრია კავკასიის სოციალ-პოლიტიკურ ცხოვრებაში. მერცხერი აღ-ნიშნავს, რომ დასავლეთი ევროპა ნაკლებად იცნობს თბილისს, რამდენადაც თბილისი არ არის ქართული ქალაქი, ის ოსმალური ქალაქია (Tiflis ist keine georgische, sondern eine armenische Stadt). ამის საილუსტრაციოდ მერცხერს მოჰყავს თავისდროი-ნდელი თბილისის ეროვნული შემადგენლობის პრო-ცენტული მონაცემები.

წიგნი უზგადაა თბილისის სხვადასხვა უბნების ილუსტრაციები. ორივე ტომში სამასამდე მაღალხა-რისხეობანი ფოტო და ნახატა კავკასიის ბუნებისა, იქ მცხოვრები ხალხისა და მათი ეთნოგრაფიული ყოფი-სა.

ერთ საგანგებო სტატიაში ფრიად მწილია ამ უზა-რმაზარი წიგნის ყველა ნაკლისა თუ ღირსების აღწე-რა. მკითხველს საშუალება ექნება უშუალოდ თარგ-მანს გაეცნოს.

ზვთისო მაიისიძე-ილი

კულტურული მემკვიდრეობა

ცხოვრების

მართება

25 ნოემბერს სიმფონი-ური მუსიკის დარბაზში გა-იმართება სიმფონიური მე-სიკის კონცერტი. მონაწი-ლეობენ: ხოლისტი თამარ ლორთქიფანიძე (ფორტეპიანო) და ევგენი მიქელაძის სახელმწიფო საქართველოს სახელმწიფო სიმფონიური ორკესტრი. ექვთას რაუსი, დირიჟორი.

თბილისის ისტორიულ-ეთნოგრაფიულ მუზეუმში — „ქარვასლა“ — ნიკო ბაგრა-ტიონის ნაშთადგომებამ ჟო-ანყო მხატვართა ნამუშევ-რების გამოფენა-გაიხილა.

დიდ საკონცერტო დარ-ბაზში 24, 25 და 26 ნოე-მბერს გეგმატყევათ ანსამბ-ლი „ბერიკონი“ განახლებუ-ლი პროგრამით. ანსამბლის სამხატვრო ხელმძღვანელია ავთანდილ ნიკოლაური.

21 ნოემბერს კონსერვა-ტორიის მცირე დარბაზში მოეწყო ალექსანდრე შავერ-საშვილის საიუბილეო სალა-მი.

საქართველოს სახვითი ხელოვნების მუზეუმის საგა-მოფენო დარბაზში გაიხსნა გეგა მახატავილისა და ვია გუგუშვილის ნამუშევრების გამოფენა.

თბილისის ალექსანდრე გრიბოედოვის სახელმწიფო რუსულ დრამატულ თეატრ-ში 26 ნოემბერს გაიმართება ჩეხოვის სპექტაკლი „ალუბ-ნის ბაღი“, 27 ნოემბერს კი შვარცის „ორი ნეკერჩხალი“.

თბილისის ისტორიულ-ეთნოგრაფიულ მუზეუმში — „ქარვასლა“ — მიმდინარე-ობს ქართველ მხატვართა ნამუშევრების გამოფენა. გა-მოფენის შემოსავალი გადა-ერიცხება კოფრის ბავშვთა სახლს.

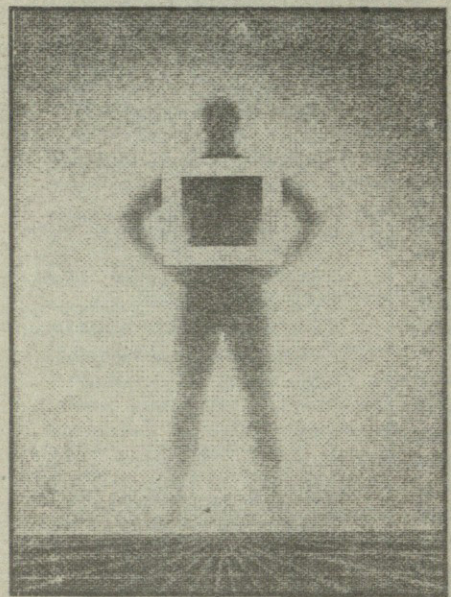
27 ნოემბერს საქართვე-ლოს რკინიგზოთა კულტუ-რის ცენტრი დიდ საკონცერ-ტო დარბაზში აწყობს ნო-დარ მდინარაძის სახელობის ეოკალური-ისტრუმენტული ქორეოგრაფიულ-სახალხო ანსამბლის „ნერგების“ კონ-ცერტს. „ნერგები“ ხარობს. კონცერტში მონაწილეობას მიიღებს ანსამბლის V და VI თაობა და საბავშვო ქორე-ოგრაფიული ანსამბლი „ცი-ვრი გოლა“.

გამომცემლობა „მერა-ნის“ საგამოფენო დარბაზში მიმდინარეობს აფხაზეთიდან დევნილი მხატვრების ნამუ-შევრების გამოფენა-გაიხილა.

გუშინ დიდ საკონცერ-ტო დარბაზში გაიხსნა სი-ცილის საღამოები „13 იუშორისტის პაექრობა“. სი-ცილის საღამოზე დახსრება დღევანდელ მსოფლიოთ, მონა-წილეობენ: ქართლოს კასრა-ძე, ელენე ყიფშიძე, ავთან-დილ მიქაძე, შოთა კვირიკა-შვილი და სხვები. საღამოს უძღვება ჯემალ ბალაშვილი.

მედიცინა

მთავარი
პრობის
დისციპლინა და
მედიცინის
კათილსინდისიარება

დღეს ბევრი ჩვენი თანამემამულე არსებობს წყაროს უცხოეთის ცის ქვეშ ეძებს. უჭირს საქართველოს, უჭირს საზოგადოებრივი და პოლიტიკური ცხოვრების ყველა სფეროში, ამიტომაც ძნელია განსაჯო სპორტსმენი, ხელოვანი, მეცნიერი, თუ ბიზნესმენი, რომელსაც, თავისი ნიჭისა და შესაძლებლობის განვითარებისთვის ნიადაგის ძებნაში ამაოდ დაშვრალს, თვალი უცხოეთისაკენ უჭირავს.

საბედნიეროდ, მართალია იშვიათად, პირიქითაც ხდება — საზღვარგარეთ საკმაოდ ცნობილი სპეციალისტი ტოვებს აწყობილ ცხოვრებას და სამშობლოში ბრუნდება.

სამწუხაროდ, ასეთები ბევრი არ არიან, და მეც ერთ-ერთ გამოჩენილზე — ბატონ ფრიდონ თოდუაზე მინდა გესაუბროთ. იგია სხიური და ინტერვენციული დიაგნოსტიკის სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტის დირექტორი, მედიცინის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, საქართველოს მედიცინის და მედიკო-ბიოლოგიურ მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიკოსი, ევროპისა და ჩრდილოეთ ამერიკის რადიოლოგთა საზოგადოებების წამდელი წევრი.

ცოტა რამ ბიოგრაფიიდან: დაიბადა 1945 წელს, 1968 წლიდან განაწილებით მუშაობდა ზუგდიდის საავადმყოფოში ქირურგად. შემდეგ მოსკოვი: გზა ვიშნევსკის სახელობის ქირურგიის ინსტიტუტის უმცროს მეცნიერ-თანამშრომლიდან მედიცინის მეცნიერებათა დოქტორამდე და განყოფილების ხელმძღვანელამდე. მიმდინარეობს აქვე 7 საავტორო მონობა, გამოქვეყნებული — 168 შრომა და 5 მონოგრაფია. მის მიერ შემუშავებულ დაავადებათა დიაგნოსტიკისა და მკურნალობის მეთოდებს მსოფლიოს მრავალ კლნიკაში იყენებენ. არის მედიცინაში ინტერვენციული რადიოლოგიის დანერგვის პიონერი. ორგანო — შემანარჩუნებელი ოპერაციების მეთოდების შემუშავებისთვის მიღებული აქვს საბჭოთა კავშირის სახელმწიფო პრემია.

გვირის სახელმწიფო პრემია.

ბატონმა ფრიდონმა 1990 წლის სექტემბერში საქართველოს რკინიგზის დეპარტამენტის ფინანსური მხარდაჭერით შეძლო შეექმნა დიაგნოსტიკის ცენტრი, რომელმაც 1991 წლის 25 მაისს რკინიგზის საავადმყოფოს ახალ, ჯერაც დაუმთავრებელ შენობაში დაიწყო მუშაობა.

მას შემდეგ დიაგნოსტიკის ცენტრი უფრო გაიზარდა, გაფართოვდა და საბოლოოდ სხიური და ინტერვენციული დიაგნოსტიკის სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტად ჩამოყალიბდა. ინსტიტუტად, რომელიც შესანიშნავი თანამედროვე აპარატურითაა აღჭურვილი, სადაც არის ყველაფერი, რათა კვალიფიციურად და მაღალი სიზუსტით დაისვას დიაგნოზი. ინსტიტუტში თავისი ცხოვრებით ცხოვრობს, დამოუკიდებელია ეკონომიურად და ყოველგვარი დანაშაულის გარეშე მყარად დგას ფეხზე. უფრო მეტიც, ინსტიტუტი თავად აფინანსებს სამეცნიერო შრომებს, ავანსის სპეციალისტებს საზღვარგარეთ სტაჟირებაზე, ატარებს კონფერენციებს. დასრულდა მშენებლობა და სულ მალე გაიხსნება სტაციონარი. ახლახანს კი ავსტრიიდან დაბრუნდა სტაჟირებაზე მყოფ ექიმთა 10-კაციანი ჯგუფი. 20-22 ოქტომბერს ქალაქ გრაცში (ავსტრია) ჩატარებულ რადიოლოგთა მე-7 საერთაშორისო სიმპოზიუმზე წარდგენილი, ინსტიტუტში შესრულებული 2 შრომა სიმპოზიუმის მონაწილეთა ყურადღების ცენტრში მოექცა. 17-18 ნოემბერს კი ინსტიტუტში ჩატარა საერთაშორისო სიმპოზიუმი „მეტეზი პალას ოტელ“-ში დიაგნოსტიკის თანამედროვე მეთოდების შესახებ. სხიური და ინტერვენციული დიაგნოსტიკის სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტთან ერთად სიმპოზიუმის ორგანიზატორები იყვნენ ფირმები „სიმენსი“ (გერმანია) და „ნიკომედი“ (ნორვეგია).

სექტემბერში ევროპის რადიოლოგთა ასოციაციის პლენარულ სხდომაზე გადამწყდა საქართველოს განვითარება

იმ საერთაშორისო ორგანიზაციის წევრად. მედიცინის მეცნიერებათა დოქტორი ქვეყანას ითვის. მარტისთვის ოფიციალური დელეგაცია მიწვევული ამ მიზნით. წინ არის რენტგენოლოგთა საერთაშორისო კონგრესი ჩიკაგოში, სადაც თავიანთი შრომებით კვლავ წარდგებიან ინსტიტუტის თანამშრომლები. სამედიცინო მეცნიერება წინ მიდის და მას ფეხი უნდა აუწყოთ, სხვაგვარად შეუძლებელია.

ინსტიტუტში შემოვლისას, თბილისის დანერგულ-დაბინძურებული ქუჩების შემდეგ, გაგაოცებთ აქ გამეფებული სისუფთავე, წესრიგი, და ამავე დროს საოცარი კეთილგანწყობა. აქ მოქმედებს პრინციპი — „ავადმყოფი ყოველთვის მართალია“ — არაფერ დაგიჭრთ ღიმილს და ტკბილ სიტყვას.

თავი და თავი ყველაფრისა კი არის შესანიშნავად ორგანიზებული ფინანსური მხარე — სამეურნეო ანგარიში. ამავე დროს ნაწილი გამოკვლევებისა — თითქმის 25% უფასოდ ტარდება-სოციალურად დაუცველი ადამიანებისთვის.

ინსტიტუტის შემოსავალი, გარდა სამედიცინო პერსონალის ხელფასისა — ნაწილდება შენობის შენახვაზე, მშენებლობაზე, საინჟინრო სამსახურზე, ახალი აპარატურა — დანადგარების შეძენასა თუ ძველის შეკეთებაზე.

ინსტიტუტის დათვალვებისას, უნებლიედ, პატივისცემით იმსჯელები ყოველივე ამის სულისჩამდგმელისა და ორგანიზატორის მიმართ. თავად ბატონი ფრიდონი თვლის, რომ ყოველმა თანამშრომელმა თავისუფალ პიროვნებად, წამდელი ექიმად, მეცნიერად, ბოლოს და ბოლოს საჭირო ადამიანად უნდა იგრძნოს თავი, და არა მხოლოდ საქართველოში, არამედ მსოფლიოს ნებისმიერ კუთხეში, როგორც თავისი ქვეყნის ერთ-ერთმა საუკეთესო შვილმა.

მანია კუპატაძე

გაგონაურება

სილისწაგება
და ასეთი?!

გაზეთ „კავკასიონის“ 1994 წლის 19 ოქტომბრის ნომერში გამოქვეყნდა წერილი „მშვიდობით...“ არამიანცო — წერილი გადმოგვადილია სომხეთის ლიბერალურ-დემოკრატიული პარტიის ორგანო — „ზგ“-დან (ერო). სომხ ავტორს რატომაც ანონიმურობა აურჩევია და დაკმაყოფილებულა ინიციალით — ო.ზ. მასში განგაზა ატეხილი, თითქმის თბილისში არსებულ სომხურ ძეგლებს შეგნებულად ანერგვენ. ასეთი მძიმე ბრალდების ავტორი საინტერესოა რატომ იმდენად თუ თავის სიმართლეშია დარწმუნებული? არადა აშკარა თბილისის მოქალაქეა და მის ყოველდღიურ ცხოვრებას ადევნებს თვალს, მაგრამ ვერ დაიკვირვებს ვერც თბილისის ისტორიის, ვერც საქართველოს და თქვენ შორის არსებულ განსხვავებებს, ვერც შრომობილური ქვეყნის წარსულის საფუძვლიან ცოდნას. კაცმა რომ თქვას, ბატონ ო.ზ.-ის ხედვა ავლავს პატარა ბაღის არს არ სცილდება, თორემ სომხები ეროვნების წესიერი თბილისელი მოქალაქე, ამგვარ ცილისწამებას არ ეკადრება. ქართულ კულტურაში არარსებული სომხური ნაკადის დაუნახაობით გაგულისხმებული ბატონი ო.ზ. წერს: თურმე „უღაო და განუშოშვლია სომხეთა წველი თბილისის და, საერთოდ, საქართველოს ცხოვრების ყველა დარგში და სულაც არ არის შემთხვევითი, რომ ზნობად გაიგონებთ: „მანათლიის სახლები“, „მანათლიის ხიდი“, „მირაზის ახალი“, „მანათლიის კუჩხი“ და მეტად ცნობილი „არამიანის საავადმყოფო“. თუმცა — დასკვნის ბატონი ო.ზ. — დღეს ქართველთა მხრიდან აღორძინდა შური და სიძულვილი „ჩვეულებად და წესად იქცა ისტორიის გაუაღება. დღეს, გარკვეული წრეები ახალ სერსს მიმართავენ — წყალი შეუყენეს შენობათა საძირკვლებს“.

სერიოზული ბრალდება... ბატონი ო.ზ. ქვეშარტი ქრისტიანი რომ იყოს, ისეთ ბარბაროსობას არ მოგვაწერდა, იგი განაგრძობს: „ერთი ასეთი მსხვერპლთაგანია — შამსოროვლთა წმინდა ღვთისმშობლის ეკლესია (სურბ ასტავაწინი), განადგურების პირასა სხვა ეკლესიები: სურბ ზნაი, ნორაშენი, სურბ ასტავაწინის, ეკიმიაწინელთა წმინდა გიორგისა. მათ ამ ნაკადი ხერხით ცადეს პეტროს ადამიანის სახელობის თბილისის სომხური დრამატული თეატრის დანერგვა“.

თბილისის ძველ უბნებში მოძველებული კანალიზაციის გამოც, ქალაქის მერიას უსასწრობის გამო არ შეუძლია, მაგრამ დროდადრო, შეძლებისდაგვარად, არემონტებენ, მორეკონსტრუქციას აკეთებენ უმჯობესეს მაგრამ, თუ მანაც ზიანდება, ოდნავ გონიერმა კაცმა ეს დიფერსიალ არ უნდა ჩათვალოს.

თბილისში, ებრაელთა უბანში, სიძველის გამო, არაერთი ძველი შენობა ავარიულ მდგომარეობაშია, მაგრამ არც ერთ ებრაელს არ გასჩენია უკადრის აზრი, ეს ქართველთა მიერ მათ წინააღმდეგ მიმართულ აქტად ჩაეთვალო. მოსეს რჩეულის აღმარებელმა კარგად იცის, რომ ქართველი ამას არ გააკეთებს, ნოლო ქრისტიანი ო.ზ. ამ ქვეშარტებს ვერ შედეგს, ან დანახვა არ სურს.

რაც შეეხება „არამიანს“, რამდენადაც ვიცო, მისი ისტორია ასეთია: ცნობილია ქართველმა მრევლმა და ქველმოქმედებმა — ძეგმა ზუბალაშვილებმა ჯერ

კიდევ 900-იან წლებში ავღანარში შეისუფდეს მიწის ნაკვეთი და საქველმოქმედო მიზნით დაიწყეს საავადმყოფო კომპლექსის შენება. ეს ნაკვეთი 1910 წელს ზუბალაშვილებსაგან მიიღივნენ არამიანსმა იყიდა და გააგრძელა მშენებლობა. ხალხის მესხიერებაში კი აღიბედა არამიანის საავადმყოფოდ და დღესაც ასე ეძახიან. მოუხდევდა: სისტემატური რემონტისა, ძველმა შენობამ დროის ვერ გაუძლო და წყობიდან გამოვიდა. არ ვიცი, რა ეჭვით და ბოლომდე უნდა იყოს შეპყრობილი ადამიანი, რომ მის დანერგვაში ეინმე დაადანაშაულოს.

ბატონი ო.ზ. თბილისის სომხურ თეატრის შენობაში მომხდარ აფეთქებას ქართველებს აბრალდებს. მას უნდა მოეხსენებოდეს, რომ ვიდრე ამ ბარბაროსული აქტის მონაწილეებს შეიპყრობენ და გასამართლებენ, მანამდე ასე მაიხარებდა ბრალის დადება ცილისწამება, რისთვისაც ბატონ ო.ზ.-სთან ერთად ბასუხისმგებლობა ეკისრება გაზეთ „ზგ“-ის რედაქციას.

მეცხრამეტე საუკუნის თბილისის სომხურმა ბურჟუაზიამ გუგულისთვის სხვის ბუდეში უფრო კარგად იგრძნო თავი და შეუდგა სხვის მიწაზე სახლების შენებას.

სომხურმა ბურჟუაზიამ, თუ რამ გააკეთა თბილისში, თავის სიამისთვის გააკეთა და არა მასპინძლის — ქართველი ხალხის საკეთილდღეოდ. თორემ, ვინ უშლიდა მათ, სახლები ერგვანოთ აეშენებინათ და არა თბილისში? ეს უფრო სომხური ეროვნული საქმე არ იქნებოდა? მაგრამ, თბილისის კომპადოროლი

ბურჟუაზია ქვეშარტი ეროვნულ გრძნობებს იყო მოკლებული და შრომობილური ანდრას სიბრძნეს მისდევდა: „ორდელ მაც, ენდელ მარდ“ („სადაც ბურია, კაცო იქ უნდა იყოს“). ახალი სომხური კლასიკური მწერლობის თითქმის ყველა წარმომადგენელი თბილისში ცხოვრობდა და მოღვაწეობდა. ისინი აქ ქმნიდნენ სომხურ და არა ქართულ მწერლობას. ამ დროს სასომხეთში მშვიდობა სუფევდა და განა ვინმე უკრძალა მწაკაწროს ხიდი ერევანში — რაზდანზე გაედო და არა მტკვარზე?!

ახლა, მივხედოთ ბატონ ო.ზ.-ს ყველაზე მძიმე ბრალდებას: „დღეს ქართველთა მხრიდან აღორძინდა შური და სიძულვილი, ჩვეულებად და წესად იქცა ისტორიის გაუაღება...“ აი, ამას ჰქვია, ჩემი შენ გითხარო, უფალი მოგაკალიო! ისტორიის გაუაღების ტრადიცია ქართველთა ბუნებაში არცა ყოფილა და არც არის.

ბატონი ო.ზ. ვიდრე სხვას ცილის დასწამებდა, გობია, ჯერ საკუთარ გულში ჩაიხდებდა და სინდისს დაეკითხო, თუკი ასეთი რამ გაგანია. ისე კი აღბათ, თქვენნიარმა სომხებმა შექმნეს აფხაზეთში ბაგრატიონის ბატალიონი და ქართველი ხალხის გენოციდში, ლომისი წილი დაიდგეს. არც იმ სომხის ახლგაზრდების დავიწყება შეიძლება, ქართველთა გვერდით რომ იბრძოდნენ და შეეწირნენ საქართველოს ტერიტორიალურ მთლიანობას. არ დავამლავ და ბატონ ო.ზ.-ს პატარა, მაგრამ დვარდლიანმა წერილმა ბევრი საფიქრალი აღძრა, მაგრამ ეს სხვა დროს იყოს ბატონ ო.ზ.-ს კი ვურჩევ ნიღბი წამოიხსნას, თორემ ამ ქვეყანაზე არაფერი იმდებდა. მით უმეტეს ასეთი ბოროტი ცილისწამება, რომლის ავტორიც ჩვენი ხალხების მრავალსაუკუნოვან მშობას ჩრდილს აუყენებს.

ბონდო არპელაძე

უპრადლება

საქართველოს რესპუბლიკის
განათლების სამინისტროს
ი.ბოგაბაშვილის სახელობის
პედაგოგიკური ინსტიტუტი

აცხადებს ასპირანტურაში მიღებას შემდეგ სპეციალობებზე:

- ნარკოზაგადან მონეშპიტით:
- პედაგოგიის თეორია და ისტორია — 1 ადგილი;
 - ინგლისური ენის სწავლების მეთოდიკა — 1 ადგილი;
 - ქიმიის სწავლების მეთოდიკა — 1 ადგილი;
 - ფრანგული ენის სწავლების მეთოდიკა — 1 ადგილი;
 - შრომითი სწავლების მეთოდიკა — 1 ადგილი;
 - გეოგრაფიის სწავლების მეთოდიკა — 1 ადგილი;
 - მინერალოგიის სწავლების მეთოდიკა — 1 ადგილი;
 - მათემატიკის სწავლების მეთოდიკა — 1 ადგილი;

(ქუთაისის უნივერსიტეტი)

ფიზიკის სწავლების მეთოდიკა 1 ადგილი

(საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი)

საქართველოს ისტორიის სწავლების მეთოდიკა 1 ადგილი

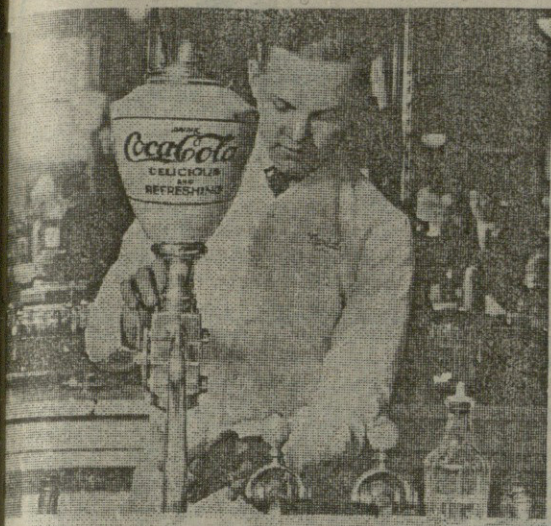
(თელავის პედაგოგიკური ინსტიტუტი)

ასპირანტურაში წარმოებიდან მოწყვეტით მიიღიება 35 წლამდე ასაკის მოქალაქენი, რომლებსაც აქვთ უმაღლესი განათლება და არჩეული სპეციალობით სულ ცოტა 2 წლის მუშაობის სტაჟი. მისაღებ გამოცდებზე დაიშვებიან უმაღლესი სასწავლებლის (ან უმაღლესი სასწავლებლის 1993-1994 წელს წარჩინებით კურსდამთავრებულები შესაბამისი ფაკულტეტის) რეკომენდაციით. ასპირანტურაში შემსვლელმა განცხადება უნდა შეიტანოს ინსტიტუტის დირექტორის სახელზე. განცხადებას უნდა დაერთოს კადრების აღრიცხვის ფურცელი ფორსურათით (4X6), ავტობიოგრაფია, უმაღლესი სასწავლებლის დამთავრების დიპლომის და მისი დანართის პირი (დამოწმებული), შრომის ნიგაჟის ამონაწერი (დამოწმებული), გამოქვეყნებული ნაშრომების სია, რეცენზია გამოქვეყნებულ შრომაზე, ვინაც გამოქვეყნებული ნაშრომები არა აქვს, წარმოადგენს მოხსენებას (რეფერატს) სპეციალურ საგანში.

ასპირანტურაში მიმდები კომისიის სახელზე შეიქმნება საბუთები უნდა ახლდეს მომავალი მეცნიერი ხელმძღვანელის რეცენზია (ნაშრომზე ან რეფერატზე, ხელმოწერილი და ბეჭდილ დამოწმებული), დახასიათება უკანასკნელი სამუშაო ადგილიდან, ცნობა ჯანმრთელობის შესახებ, მომავალი მეცნიერ-ხელმძღვანელის თანხმობა საბუთები მიიღება 1994 წლის 30 ნოემბრამდე.

ასპირანტურაში შემსვლელები მისაღებ გამოცდას აბარებენ სპეციალურ საგანში და ერთ-ერთ უცხო ენაში. მიზნობრივ ასპირანტურაში რეკომენდირებული პირები ინსტიტუტის დირექტორის სახელზე წარმოადგენენ გამოგზავნი დაწესებულების შუამდგომლობას. ყველა საბუთი უნდა შედგეს ორ ცალად. მისამართი: თბილისი, მ.წანდუკელის ქ. № 1. ტელ.: 92-28-98, 99-80-00.

მოზაიკა

«კოკა-კოლას» ისტორია

«კოკა-კოლას» ისტორია, საუკუნის წინათ, საცხოვრებელი კვარტლის პატრა ეზოში დაიწყო, იმ ქუჩის გაყოფაზე, სადაც ახლა «კოკა-კოლას» მთავარი სამმართველოა განლაგებული.

«კოკა-კოლა» შეიქმნა ატლანტაში, ჯორჯიის შტატში, 1886 წლის 8 მაისს. ფარმაკოლოგმა ჯონ ფემბერტონმა სამედიცინო თიხების ჩაიდანში არომატული წვენი შეაზავა და ეს შენაზავი ატლანტის უდიდეს აფთიქაში, ჯეიკობსის აფთიქაში მიიტანა. ეს გახლდათ ახალი სასმელის დებიუტი, რომელიც ჭიქა ხუთ ცენტად შეფასდა. როცა კარბონატიანი წყალი ახალ წვენს შეერია, გამგრილებელი სასმელების ისტორიას დაედო საწყისი. დოქტორ ფემბერტონის პარტნიორმა და ბუღალტერმა ფრენკ რობინსონმა იფიქრა, რომ ორი ასო CC კარგი შესახედი იქნება რეკლამაში. მანვე კალიგრაფიული ხელნერი გააფორმა ცნობილი საგაფრო მარკა.

სულ მალე, აფთიქის თავზე გამოჩნდა წარწერა «დალით «კოკა-კოლა»» («Drink Coca-Cola»), რომელიც ჩვეულებრივ მუშაობაზე იყო დახატული. 1886 წლის 29 მაისს პირველი რეკლამა გაზეთ «ატლანტა ჯორნალში» დაიბეჭდა, რომელიც აუწყებდა ყველას, რომ «კოკა-კოლა» ძალზე გემრიელი და შესანიშნავი გამაგრილებელი სასმელია», 1886 წელს დღეში იყიდებოდა სამუ-ალოდ ცხრა ბოთლი სასმელი — ეს ძალიან მოკრძალებული დასაწყისი იყო. დღეს კი — «კოკა-კოლა» მილიონობით იყიდება.

დოქტორ ფემბერტონს ვერც კი წარმოედგინა როგორი პოტენციალის სასმელი შექმნა. სუსტი ჯანმრთელობის და ფულის ნაკლებობის გამო, მან ამ საქმის თავისი წილი გაყიდა. ფემბერტონის გარდაცვალების შემდეგ, 1888 წელს, ამ პროდუქტის წარმოების ყველა უფლება ატლანტელმა ბიზნესმენმა ეიზა კენდლერმა შეისყიდა. მისტერ კენდლერი მიზეზად «კოკა-კოლას» უდიდეს პოტენციალს.

1892 წელს, ეიზა კენდლერმა თავის ძმასთან ჯონ კენდლერთან, ფრენკ რობინსონთან და ორ სხვა კომპანიონთან ერთად, შექმნა ჯორჯიის კორპორაცია და მას «The Coca-Cola company» უწოდა. კენდლერს ღრმად სწამდა რეკლამის. მან ათასობით რეკლამა შექმნა და ამ რეკლამებით ფორმდებოდა სახარუქო ჭიქები, კალენდრები, აფიშები, კედლები, საათები და სხვა. სასმელით გაყიდვა ათმაგად გაიზარდა.

1893 წლის 31 იანვარს «კოკა-კოლას» საგაფრო მარკის პირველი რეგისტრაცია შეერთებული შტატების საპატენტო ოფისში მოხდა. ამავე წელს პირველი დივიდენდი მიიღეს კომპანიის მესაკუთრეებმა.

1894 წელს წვენი პირველი მწარმოებელი ქარხანა ტეხასის შტატში, ქ. დალასში გაიხსნა. შემდეგ წელს ორი ქარხანა ჩიკაგოსა და ლოს-ანჯელესში ააშენეს.

1894 წელს ვიკტორგელმა ეაჭარმა ჯოზეფ ბილენარმა თავის მალაზიაში წვენი ჩამოსასხმელი დანადგარები დააყენა და დაიწყო «კოკა-კოლას» ჩამოსხმა. 1899 წელს ბენჯამინ ტომასმა და ჯოზეფ უაშედმა კენდლერისგან საგანგებო უფლებები მიიღეს, დაიწყეს «კოკა-კოლას» წარმოება და გაყიდვა შეერთებულ შტატებში.

1919 წ. კენდლერმა «კოკა-კოლას» კომპანია ატლანტელ ბანკირ ერნესტ ეუდრაფს მიყიდა. ოთხი წლის შემდეგ ერნესტ ეუდრაფის 33 წლის პუი რობერტი «კოკა-კოლას» კომპანიის პრეზიდენტად აირჩიეს.

ფასბურთი

ნავსი გატყდა: საქართველო-უელსი 5:0

ასეთ ანგარიშს ვერავინ წარმოიდგენდა. მით უმეტეს, რომ უელსის ნაკრებს საკმაოდ კვალიფიციური მწვრთნელი და მაღალი კლასის ფეხბურთელები ჰყავს. ყველა მათგანი ინგლისის უმაღლეს დივიზიონში თამაშობს. ამჯერად თამაშის დეტალურ განხილვას არ შეუდგებათ, რადგან ეს მატჩი გულშემატკივარმა საკუთარი თვალით იხილა.

უელსის ნაკრების თბილისში ჩამოსვლასთან დაკავშირებით მცირე პრობლემა შეიქმნა. მაგრამ მოგვიანებით ყველაფერი მოგვარდა და უელსის გუნდი წვეს დედაქალაქს ეწვია. ბრიტანელთა მწვრთნელი სმიტია ყველა ჩამოსული უცხოელი ჟურნალისტი თავისი გუნდის გასარჯვებაში დარწმუნებული იყვნენ. ჟურნალისტებმა თავის ქართველ კოლეგებთან საუბარში აღნიშნეს, თქვენ 60-70-იანი წლების ტექნიკურ ფეხბურთს თამაშობთ.

ასეთი სტილით ვეროპაში უკვე აღარ თამაშობენ. ამიტომ დღეს აუცილებლად დაგამარცხებოთ. ამ გამოწვევას გული გვატკინა. მაგრამ, საბედნიეროდ, სიტყვები სიტყვებად დარჩა. თამაში კი დაგვარწმუნა, რომ ქართველები 70-იანი წლების კი არა, სწორედ თანამედროვე მაღალტექნიკურ და გააზრებულ ფეხბურთს თამაშობენ.

ამ თამაშში ყველა თამაშმხმელმა გვახსოვდა. ქვედათი კლასიკური გოლებს ქინკლადის, გოგრიგინის და შარველასის აულებელი დარტყმები მოჰყვა და საქართველოს ნაკრებმა დიდი ანგარიშით გაიმარჯვა. წარმატება უდაოდ შთამბეჭდავი იყო, მაგრამ უფრო საყურადღებო ის ფაქტია, რომ საქართველოს ნაკრებმა თავისი სახე შექმნა. გუნდმა დაამტკიცა, რომ მნიშვნელოვან ძაღას წარმოადგენს. როგორც ჩანს, ექსპერტების დრო

დასრულდა და ნაკრები ოპტიმალურ შემადგენლობას ალწევს. ამაზე ჩვენი გუნდის ტაქტიკური მოთხოვნაც მეტყველებს. ქართველებმა უელსის წინააღმდეგ ძველებურად ოთხი მცდელობით, ოთხი ნახევარმცდელობით და ორი თავდასხმელობით ითამაშეს.

თამაშის შემდეგ უელსის ნაკრების შამპიონთა შეხარხოშებულმა გულშემატკივრებმა მინდორს საპროტესტო, თუ საპატიო წრე დაარტყეს და ინგლისურად რადაცას სკანდირებდნენ. როგორც მოგვიანებით ამიხსნეს, თურმე სასოწარკვეთილი გულშემატკივრები საკუთარ გუნდს უკმაყოფილოდ მოიხსენიებდნენ და გაიძახოდნენ: — მიდი, საქართველო, მიდი!

შეგახსენებთ, რომ მეშვიდე ქვეჯგუფში, სადაც ჩვენი ნაკრები ასპარეზობს ბულგარეთის ნაკრებმა 4:1 დაამარცხა მოლდოვის გუნდი, ხოლო გერმანელებმა, გასვლით თამაშში მოუგეს ალბანელებს 2:1. ამრიგად, სამი ტურის შემდეგ ემს-ექსი ქულა აქვთ ბულგარელებს და მოლდოველებს. სამ-ხამი ქულით მომდევნო ადგილებზე არიან გერმანიის, საქართველოს და უელსის გუნდები.

პაპა შარუაშვილი

იუბილე

ოსნების გუნდი 30 წლისაა

18 ნოემბერს 30 წელი შესრულდა იმ დღიდან, როცა თბილისის «დინამო» პირველი დიდი გამარჯვება მოიპოვა და ტაშკენტში მოსკოვის «ტორპედოს» დამარცხების შემდეგ სსრკ-ს ჩემპიონი გახდა. იმ ხანად ბატონების — ანდრო ჟორდანიას, მიხეილ იაკუშინის და გავრილ კანალინის მეცადინეობით ქართველებს მართლაც დიდი გუნდი ჰყოლიათ.

«დინამო» ტაშკენტის მატჩში ასეთი შემადგენლობით გამოვიდა: სკოტრიკაძე, ბსიჭინავა, ვრეხეიაშვილი, ჯ. ზეინკლიშვილი, გ. ცხოვრებოვი, გ. ბსიჭინავა, შ. იამანიძე, ი. დათუნაშვილი, ე. ბარქაია, ს. მეტრეველი, მ. მესხი. სამწუხაროდ, დღესდღეობით «ოქროს გუნდმა» შესამჩნევი ცვლილებები განიცადა. მის რიგებს მიხედვით მესხი და შოთა იამანიძე გამოკლდნენ. 18 ნოემბერს შეიკრიბნენ ყოფილი თანაგუნდელები. ფეხბურთის სხვა ვეტერანები და «ბერიკონში» ამ თარიღისადმი მიძღვნილი საიუბილეო საღამო გამართეს. საღამოს ესწრებოდნენ ცნობილი კომენტატორები, სტაჟიანი გულშემატკივრები, სპორტის დეპარტამენტის თავმჯდომარე კახი ასათიანი, თბილისის «დინამოს» პრეზიდენტი მერაბ ჟორდანიძე და სხვა

ტაშკენტი. 1964 წლის 18 ნოემბერი პირველ რიგში (მარცხნიდან): ა. ა. შარაშვილი, პ. პარძია, ს. სკოტრიკაძე, ჯ. ზეინკლიშვილი, გ. ბსიჭინავა, ვ. ვრეხეიაშვილი, გ. ცხოვრებოვი, გ. ბსიჭინავა, შ. იამანიძე, ი. დათუნაშვილი, ე. ბარქაია, ს. მეტრეველი, მ. მესხი. მ. მესხი, ა. ა. შარაშვილი, პ. პარძია, ს. სკოტრიკაძე, ჯ. ზეინკლიშვილი, გ. ბსიჭინავა, ვ. ვრეხეიაშვილი, გ. ცხოვრებოვი, გ. ბსიჭინავა, შ. იამანიძე, ი. დათუნაშვილი, ე. ბარქაია, ს. მეტრეველი, მ. მესხი.

ოფიციალური პირები. გამომსვლელებმა გაიხსენეს ან გარდაცვლილი თანაგუნდელები, 1964 წლის დაუეინყარი მატჩი და ისაუბრეს ქართული ფეხბურთის მომავალზე. მოგვიანებით სახელოვანი სტუმრების პატივსაცემად ბანკეტი გაიმართა.

განცხადებები

იყიდა

ფინური ტიპის რუსეთის წარმოების ასაწყობი მანსარდიანი ხის სახლი თბილისში, ზოლაციით, ფართობი 6X6.5. შეიძლება თუნუქის სახურავიანად. ფასი შეთანხმებით.

ტ.: 72-49-88, 37-44-10.

ჩამწერი ვიდეოკამერა „SHARP“-ი, დისტანციური მართვის გარეშე. ფასი 180\$.

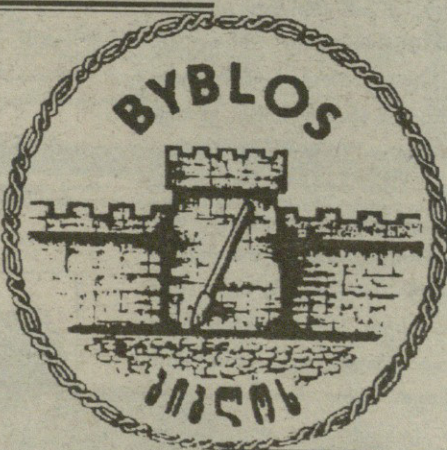
ტელევიზორი სისტემა „PUNAI“-ი (35სმ დიაგონალზე). ფასი 400\$.

ტ.: 36-75-50 დღისით, 71-70-95 საღამოს.

შეპასუვანი

6-დან 12 წლამდე ასაკის მოზარდებს ფრანგულ ენას ბინაზე მისვლით.

ტელ.: 23-20-81.

ფირმა „ბიბლოსი“ შეიძენს ცხვრის და ძროხის ტყავს. მისამართი: გარდაბნის რაიონი, სოფელი ბოტანიკა. ცნობებისათვის დარეკეთ ტელ.: 34-18-96

გაგოგირით! მოგაგოგით!!

ვასხადავ შიგოგოგას!

უნდა მოგახსენოთ, რომ აგერ უკვე ერთი თვეა განუწყვეტლივ მაქვს შუქი, წყალი და თქვენ წარმოიდგინეთ, ბუნებრივი აირიც ინტენსიურად მომწოდება. ვითვალისწინებ რა, რესპუბლიკაში შექმნილ მძიმე მდგომარეობას, ვიცი, რომ ეს ბედნიერება დიდხანს არ გასტანს. თავიდან ამ კომფორტს ვეგუებოდი და მშვიდად ველოდი იმ წუთს, როცა ის შემინდებოდა, მაგრამ თანდათან ეს მოლოდინი აუტანელ ტანჯვად გადაიქცა. ყოველ წამს შიშის კანკალით ველოდები სიბნელეს, სიცივეს და უწყლობას. ამის გამო, დამწყო მძიმე სულიერი დეპრესია, აღარ მსურს ადამიანებთან კონტაქტი, იმ იშვიათ შემთხვევებში, როცა სახლიდან გამოვდივარ, ვგრძნობ დაუმსახურებელ ზიზღს მეზობლებისგან. ზურგსუკან მიწოდებენ კორუმპირებულს, გაქსებულს, დაუდგენელი შეპირადებული ფორმირების წევრს, გაზნაულ-ლეკრომაფიის მამას...

რამდენიმეჯერ მივმართე კომპეტენტურ ორგანოებს, მაგრამ მპასუხოვნ, რომ მაშინ როცა რესპუბლიკის უჭირს, მათ ერთი მოქალაქის პრობლემებისთვის არ სცალიათ.

კატეგორიულად მოვითხოვ, შეწყდეს დისკრიმინაცია ჩემს მიმართ, კომპეტენტურმა ორგანოებმა მიიღონ შესაბამისი ზომები, ჩემსკენ გრაფიკში და თუ ეს შეუძლებელია, ხანდახან მაინც გამოიმართონ ან შუქი, ან გაზი, ან წყალი, რომ მეც ჩვეულებრივ ადამიანად ვიგრძნო თავი.

ჩემი პირადი ტრაგედიის მაგალითზე, მინდა დავარწმუნო თანამოქალაქეები, რომ შუქი, წყალი და გაზი სულაც არ მოუტანთ ბედნიერებას და კეთილდღეობას. ამიტომ, ვაცხადებ უფალო შიმშილობას. შიმშილობის 25-ე დღეს აქციას მიზნისტრთა კაბინეტის წინ გადავიტან, ქუჩას გადავკეტავ და მათ თვალწინ მოვედები (მე ხომ შიმშილის და სიცივის შეჩვეული არა ვარ).

არბელოდ უწყობაქაა

17 სექტემბრის ნაშუადღევს პენსიონერი ვანო ვანიძე შინ გულადულ-ღრუბული დაბრუნდა. ასაკოვანი კაცი ცხოვრებაში რას არ მოსწრებია, რა არ უნახავს და რა არ განუცდია, დიდი ომის სუსხიც უწვნივია, შიმშილსა და სიცივეს მრავალჯერს გაუტლი. მაგრამ ისეთი რამ არასოდეს სმენია, რასაც იმ დღეს რადიოში მოჰყრა ყური.

ქალის ხმა: „ესე იგი თქვენ ბრძანებთ, რომ 2.5 მილიონი კუპონი გავეყოფა სხვადასხვა გადასახადზე, ტრანსპორტზე და პურზეც?“

მამაკაცის ენერგიული, აწეულ ტონში ნათქვამი პასუხი: „რასაკვირველია, გაყოფათ, თუკი სხვა თანხაც, მიაშველებთ!“

ამის გაგონებაზე ლამის გაგიჟდა ძია ვანო. თავის დროზე ზრდილობიანი, თავაზიანი და თავდაჯერებული კაცი, ამ ბოლო დროს, ყოიყრალი გახდა, წამ-დაწუწუმი იგინებოდა და არც ახლა დააკლო რადიოს, მიაფურთხა კიდევ.

მიაშველებთო, პა? მიშველებთის ათასი საშუალება არსებობს. ეს აწინდელმა ცხოვრებამ კარგად დანახა მოხუცს, ბევრი რამაც ასწავლონდ დაგვიანებთ. თორემ, აბრე რომ ყოფილიყო, იქნებ მასაც აეღო თავზე ხელი, გაეგოდა და ფულის შოვნის ბნელ-ბნელი გზებიდან ერთი რომელიმე აერჩია: ან კერძო ბანკი შეექმნა, მეანობეები მოეზიდა, მერე ჩემოდნები ფულით დაეტენა და აიდა!.. უფხი უფხუ გადასდე და ფაშასავით იცხოვრე ვანო ვანიძე! ანდა, ავტომატი ეშოვნა და ყაჩაღობა დაეწყო. ანდა, აფერისტობა გაეწია, ქურდობას რაღა უნდოდა!..

ეჰ, ვანო, ვანო, პარტიოსების შემეყრე და ანაბარი კერაფრით მოერგე ცხოვრებას. სხვამ დაგასწრო, სხვამ გაგისწრო!

ბედის დაცნე არ არის, მა რა ოხრობა! პენსიონერი კაცი მდიდრული გახდა ისე, რომ პურის ფული გენატრება! კაცი, რომელიც უწინ დროულად და აკურატულად იხდიდა კომუნალურ გადასახადებს, არ იპარავდი ელექტროდენს. ეკონომიურად ხარჯავდი ბუნებრივ აირს, ყოველთვის წესრიგში გქონდა ორკანები, რომ ზედმეტი წყალი არ დაღვრილიყო. გამოსულ დღეში აღმოჩნდი!

პურის გაძივრებამ ლამის გადარია ძია ვანო.

იმ დღეს შინიდან გარეთ არ გასულა, ჩაიკეტა, საწერ-კალამი მთი-მარჯვა და გამალებით შეუდგა წერას. არ გეგონოთ, რომ თავის მოკვლას აპირებდა და შინაურებს გამოსათხოვარ ბარათს უტოვებდა. არა, ძია ვანოს ცხოვრებაში ბევრი რამ აუტანია და სიცოცხლის ბოლო წუთებამდე აპირებს თვალს ადევნოს ქვეყნის ორომტრიალს...

ამჯერად რამდენიმე განცხადების დაწერა გადაწყვიტა და შეუდგა კიდევ წერას. ჯერ ელექტრომობის შესვერვებს მიმართა, გავედრებით, ჩემს ბინაში გამომთიშოთ ელექტროდენი, უკეთესი იქნება თუ მოხსნით მრიცხველს, ჩამოთველებს, დახსნით მავთულებს... სხვათაშორის, თელასის შესვერვებს ამცნობდა, რომ მავთულები სპილენძისა ჰქონდა და მონტაჟის შესაძლებლობა მცვეცხდა თურქეთში ხარკიანად გაესაღებინა.

მეორე განცხადება კავშირგაბმულობის თავგაცების სახელზე გამოაცხა. გვედრებოდა, ტელეფონი მომიხსენითო, გადასახადის უსახოში გაჭენებას გველარ გუქლებ და ეს ტყუილი უთუოდ მომაციდეთო. გავედრებით, ტელეფონს

უთუოდ რადიო მიაყოლეთო, ჯერ ერთი, ამის გადასახადიც მძიმე ტვირთად მაწევს კისერზე და მეორეც, უნარადარ შემწევს ამდენი აბდაუბდის მოხმენისათ, ამასთან დაკავშირებით განმარტავდა, ინფორმაციებით სოლად გავედრებო, ბაღში, სადაც ჩემსავით დაფრდომილები იკრებიან, გაგონილო ჭორებითა და ტყუილ-მართლით ვიგებ ქვეყნის ამბებსო.

ძია ვანომ ქუჩებში, ბოძებზე თუ კედლებზე გასაკრავი პატარა ფურცლები გამოჭრა. მოქალაქეთა საყურადღებოდ ჩამოწერა. გასჭერას თუნუქის ლუმელზე გველით. განცხადებაში არ ჩაწერია, მაგრამ გუნებაში კი გაიგო, ვგებ აქ-იქ მოგროვილი ჩინჩკარით გავითხო ძელებით. ეს მინერვინა, ვიდრე მთელი ჩემი პენსია თურქმენეთს გაგუზავნო და მე აქ შიმშილით კეჭი გამხმევსო.

მაცივარს გავცვლი სანთლებშით, ჩამოაწიკიცა სხვა ფურცლებზე, ნათის ლამაზი არ შემომათავაზოთო. სათქმელის დანარჩენი ნაწილი გუნებაში დაიტოვა: სულ ერთია ნათის მაინც ვერ ვიშოვი, თუნდაც ვიშოვო, ვერ ვიციდითო.

ეს ყველაფერი რომ მოთავა, ერთი მორდილი ფურცელი კიდევ მოიმარჯვა. ახლა გათბობისა და ცხელი წყლის მოწოდებებს დაუწერა: მეორე თუ მესამე წელია არც მათობით და ცხელი წყლის სასხენებელი გამაწვავტეთო. უღრმესად გთხოვო, ჩემი ბინიდან მოხსნათ გათბობის მთელი სისტემა, წაიღეთ რადიატორები, მიღებო. მომამორეთ! ცივი რკინა უფრო აცივებს, ისევეც გათიშედ ბინას.

დაწერა და დაფიქრდა. ამას რომ ვწერ, ვისა ვწერო, ვინდაა ახლა საქაბეში? ვინდა გაუწერდებოდა წლით ბით ჩამქრალ ღუმელებს? ღმერთო ჩემო, თავში შემოიკრა ხელი ძია ვანომ, სთუ წელსაც უნდა გამეცნოს ამ მოუშორებელმა რკინის ჯარბაში! მო, მართლა... ახლა ცივი წყლის საკითხი იყო მოსაგარებელი.

ცივი წყალი კი უნდა დაეიტოვოთ, გადაწყვიტა ძია ვანომ, ღუქმაპურის მოსაყოლებლად... თორემ მთავრობისგან დამადლებელი პური უთუოდ ყელზე დამადგებო.

თანაბიზ გოგოლაძე

ანეკდოტები

წვერავიანი

ქუთაისელი ჩივის:

— ძალიან ვიწრო სადარბაზოები გვაქვს, ბატონო, ვასვენებებში სასაღეს ვერ ვატრიალებთ და იძულებული ვართ, მიცვალებული „პოდორუჩი“ ჩამოვიყვანოთ.

+++

სამი ყვავი წის ტოტზე იჭდა და „პლანს“ ეწეოდა. ერთს ცოტა ზედმეტი მოუვიდა, ხიდან მდინარეში ჩავარდა და წინაგის ხაზში ამოყო თავი. ყვავიანამ წინაგზე იმოქმედა „პლანს“ დურბანმა, ისიც ზეზე აფერა და იმ ორ ყვავს დაუმშვენა გვერდი. ერთ-ერთმა ყვავმა წინაგით დაინახა, ურჩია:

— თუ ძა ზარ, მეტი აღარ მოწიო, ნეტავ იცოდეს, რა სანახავი ზარ!

თოთო

კახელი გლეხი ყოფილ რაიკომის მდივანს ეძახის:

— მოქალაქე! — ყოფილი მდივანი არ იმჩნევს.

— ამხანაგო! — ისევ უშედეგოდ — ანგლოზად ნაშუგვაროო!

+++

ერთი ციხიდან ახლადგამოშვებული კაცი მეორე დღესვე მილიციაში მიიყვანა უბნის ინსპექტორმა. დაბატონებული აღშფოთდა:

— კარგი რა, უფროსო, სულ წუ შემაქულბე აქ მოსვლას!

16 წელს გადაცილებულ მკითხველთა საყურადღებოდ!

„კავკასიონის“ რედაქცია უმორჩილესად გთხოვთ, ნუ გაიკვირვებთ, თუკი ამიერიდან ჩვენს გვერდში ახალი რუბრიკა გაჩნდება — „უნამანური ანეკდოტები“. ხანგრძლივი მსჯელობის შედეგად, მივედით დასკვნამდე, რომ უნამანური ანეკდოტები ისეთივე მონაპოვარია ეროვნული იუმორისტისთვის, როგორიც სხვა დანარჩენი, მეტიც, ხშირად, უფრო სასაცილოცაა და მეტად სპეციფიკურიც. დარწმუნებულები ვართ, მკითხველთა უმრავლესობას ბევრჯერ მოუყვლია და გულიანადაც უცინია ასეთ ანეკდოტზე. ამიტომაც, ბეჭდვითი სიტყვის ერთ-ერთ ფუნქციად მივიჩნიეთ მათი შთამომავლობისთვის შენახვა (ეს მაინც შევუნახოთ შთამომავლობას). ამგვარად, თავს უფლებას ვაძლევთ, შემოვიღოთ ეს ახალი რუბრიკა, და, ვიმედოვნებთ, რომ კონსერვატორი მკითხველი რისხვას არ დაგვატებს. უცენზურო სიტყვები ჩვენთან უწყინარი სიტყვით „კუნკული“ (სანყისი ფორმა) შეიცვლება.

- მიტო, რად დაგვიანე სკოლაში? — ეკითხება მასწავლებელი.
- მამაჩემმა ძროხა გამატანა ბუღასთანა.
- მერე, შენ რომ არ დაესაქმებინე, მამაშენი თვითონ ვერ იზამდა მაგ საქმეს?
- როგორ ვერ იზამდა, მაგრამ მეზობლებმა მაინც ბუღა გვირჩიეს, მასწ!

+++

ერთი კახელი თანასოფელს ეუბნება:

— მიტო, იმ დღეს ქუჩაში დაგინახე, ვიფიქრე, მივესალმები მეტეი, მერე ვიფიქრე, წავიდეს ერთი, მაგის დედაც გაგაგუნჯელიო.

+++

ახალგაზრდა კახელმა პროცენტური ვალები ვერ გადაიხადა და რუსეთში გაემგო მეველებს. ერთი თვის თავზე მამას დაურეკა ამის გასაგებად. მამამ შეიღის ხმა რომ გაიგო, ყურმილში ჩასძახა:

— რა ამბებია და, შენი მეკალები მოვიდნენ, ყველაფერი გაზიდეს, აღარაფერი დაგერჩა. ტახტიც აღარა მატეს. დედა რომ გაგიგუნჯელიო.

+++

ჭიჭიკია „კაციჭამიებმა“ დაიჭირეს, პაღმის ქვეშ დააყენეს და ულტიმატუმი წაუყენეს:

ორი წუთის განმავლობაში ქალთაბაც უნდა იკუნკული, ოჯახს წერილიც უნდა მისწერო და თანაც უნდა იმღერო.

ჭიჭიკია დათანხმდა. პაღმის ძირში „კაციჭამი“ ქალზე წერილის წერას შეუდგა და ომასიანადაც ამღერდა. ერთმა წუთმა რომ გაიარა, „კაციჭამიებს“ გასძახა:

— ერთი ხერხიც გამოიკეთეთ უკან და ბარემ ამ პაღმასაც გადაგიხრახეთ.